

کتاب در آسیا



آتش جعفر نژاد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

سخن از آسیا است و وضعیت نشر و توزیع کتاب در برخی از کشورهای این منطقه. کشورهای منطقه‌ای که قاره‌اش وسیع‌ترین قاره جهان به شمار می‌رود و با استفاده از منابع و ذخایر فرهنگی خویش مردم سایر قاره‌ها را تغذیه کرده است. مردم مقرب زمیر

تا حد زیادی با استفاده از پایگاه‌های فکری، فرهنگی و تمدن مشرق زمین نظامها و مشرب‌های فکری و فلسفی و فرهنگی خود را را پایه ریزی کرده‌اند و بسیاری از آنها ترقی و تعالی خویش را مدیون شرق‌اند. از دیرباز منابع فرهنگی و کتابخانه‌های کشورهای آسیایی مرکز پژوهشها و کاوشهای مردم غرب بوده و هست. غربیها با استفاده از مآخذ خطی و منابع غنی فرهنگی، تاریخی و ادبی کشورهای آسیا توانسته‌اند به نهایت بهره‌مند شوند و توشه‌هایی گران از اندوخته‌های فرهنگی مردم این قاره ببرند. امروزه کشورهای پیشرفته جهان دوشادوش جهش‌های صنعت و تکنولوژی و با استفاده از آنها در به وجود آوردن مراکز علمی و پژوهشی و کتابخانه‌های مجهز، سطح دانش عمومی مردم خویش را تقویت می‌کنند و میزان آگاهی را بالا می‌برند. هماهنگی با پیشرفتهای علمی و تکنولوژیکی و همگام بودن مردم جامعه با این دگرگوینهای شتابان بسیار ضروری می‌نماید و این به عهده مسئولین کشورهای منطقه است که با هوشیاری و آگاهی کامل مردم خویش را به سلاح دانش و فن بیارایند و جامعه را به سوی کمال رهنمون شوند. در این راه و در واقع در این مبارزه یکی از مهم‌ترین راههای پیروزی نشر و توزیع منطقی و کافی کتاب است. چون نقش کتاب در گسترش آگاهی جامعه در طول تاریخ اهمیت خود را به ثبوت رسانیده است و همیشه مایه‌های اصلی اندیشه‌های نو و سازنده از کتاب و سایر مواد نوشتاری، گرفته شده است و صورت کامل یافته آن باز هم به وسیله کتاب در اختیار علاقمندان و پژوهشگران گذاشته شده است.

در اینجا هدف ارائه تاریخچه کتاب و کتابخانه در آسیا نیست چون در این مقوله بسیار گفته‌اند و نوشته‌اند. آنچه مورد نظر است بررسی کوتاهی از وضع نشر و توزیع کتاب بر اساس گزارشها و آمارهای

یونسکو و گزارشها و نوشته‌های تحقیقی نویسندگان کشورهای منطقه است.

موقعیت تولید، نشر و توزیع کتاب در اکثر کشورهای منطقه با بحران و رکودی مواجه است که مولود عوامل بسیاری است. از آن جمله عوامل مهم زیر است که اکثر کشورهای مورد بحث در این مقاله به طور مشابهی با آنها درگیر هستند:

- ۱- ضعیف بودن وضع اقتصادی و پائین بودن درآمد سرانه مردم که نتیجه آن کاهش قدرت خرید است. برآیند این مشکل اساسی عدم علاقه در امر سرمایه گذاری در تولید کتاب می باشد. به همین دلیل است که در اکثر کشورهای منطقه به ندرت به ناشرین معتبر خصوصی برمی خوریم. در اغلب موارد تولید و توزیع کتاب در دست دولت است که آن هم بیشتر در زمینه کتابهای درسی و نشریات و ادواریه‌های دولتی است و کتابهای غیردرسی از موقعیت مطمئنی برخوردار نیستند.
- ۲- پائین بودن میزان سواد یکی دیگر از مهمترین عوامل رکود در کتاب و مطالعه در اکثر کشورهای منطقه است که تاثیری مستقیم بر بازار کتاب می گذارد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ۳- زبان - رواج چند زبان در اغلب کشورهای منطقه موجب پائین بودن تیراژ کتاب است.
- ۴- عدم وجود سازمان های خوب و فعال توزیع. بیشتر مراکز انتشاراتی در پایتخت ها متمرکزند و در واقع می توان گفت در مراکز استانها و شهرهای بزرگ فعالیت چندانی در زمینه نشر کتاب جریان نمی یابد. اکثر قریب به اتفاق کشورها با مشکل توزیع مواجه اند که بیشتر به علت موقعیت جغرافیائی، اقتصادی، نبودن وسایل نقلیه کافی و کمبود راههای مناسب است و این کمبود در مناطق روستایی چشمگیرتر است.

این مشکلات موجب بالا رفتن هزینه کتاب می شود که تاثیر مستقیم در میزان قدرت خرید طبقه کتابخوان دارد .

۵- ضعف مؤسسات انتشاراتی و کمبود وسایل چاپ و به خصوص متخصص چاپ . این مشکل گریبانگیر کلیه کشورهای منطقه است .

۶- ضعف برنامه های صحیح فروش و تبلیغ کتاب . فقط تعداد بسیار کمی از کتابفروشی ها دارای کارکنان حرفه ای هستند که مستقیماً به شغل فروش کتاب مشغولند . در حالیکه در شهرها و به خصوص روستاها کسانی که به کار فروش کتاب می پردازند فروشندگان اجناس دیگری نیز هستند . این امر باعث عدم آشنایی صحیح فروشندگان با کتاب و ارائه صحیح و منطقی آن به خریداران و علاقمندان به کتاب می شود .

۷- عدم گسترش کتابخانه های عمومی و فعال نبودن کتابخانه های مدارس و کتابخانه های روستایی . شکی نیست که کتابخانه نقش سازنده ای در آشنا ساختن جامعه با کتاب دارد ولی متأسفانه باید گفت که فعالیت کتابخانه ها در کشورهای منطقه چندان چشمگیر نیست و تعدادی هم که دارای فعالیتهای سازنده ای هستند نمی توانند در حد قابل ملاحظه ای نیازهای جامعه خود را برآورند .

۸- عدم تحقیقات گسترده و ضروری در مورد نیازهای جامعه و تولید کتاب .

۹- ضعف اجرای برنامه های مربوط به گسترش عادات مطالعه در میان مردم به خصوص کودکان و نوجوانان و عدم تهیه مواد خواندنی برای افراد نوسواد که نقش مهمی در ایجاد علاقه و عادت به مطالعه دارد .

۱۰- سنگینی عوارض بر واردات مواد اولیه چاپی از قبیل ماشین آلات چاپ، کاغذ، مرکب و غیره .

۱۱- گسترده نبودن شبکه پستی در برخی از کشورهای منطقه

که موجب گرانی هزینه حمل و نقل می شود .

البته مشکلات دیگری نیز هستند که بیشتر مختص هر کشوری است و به عوامل موجود در آن کشور بستگی دارد . ضمن بحث در مورد هر کشور به آن مشکلات نیز اشاره خواهد شد . حال بررسی وضعیت نشر و توزیع کتاب و در مواردی هم کتابخانه را با توجه به مشکلات موجود به ترتیب مورد بحث قرار می دهیم :

افغانستان

وسعت :	۶۵۲۲۲۱	کیلومتر مربع
جمعیت :	۱۷۴۸۰۲۸۰	نفر
درصد باسواد :	۷٪	

وضع اقتصادی مردم افغانستان در مقایسه با دیگر کشورهای منطقه ی آسیا در سطحی بسیار پایین قرار دارد . درآمد سرانه این کشور بین ۷ تا ۶۶ دلار آمریکائی است . در مقیاس جهانی ، افغانستان یکی از بیست و پنج کشوری است که از حداقل توسعه برخوردار است . فقر مواد خام یکی از بزرگترین مشکلات این کشور را در تولید و انتشار کتاب به شمار می آید . وسایل ارتباطی افغانستان به علت کوهستانی بودن گسترش زیادی ندارد که خود مشکل بزرگی در امر توزیع مواد خواندنی به شمار می رود . مطالعات فرنگی

سرمایه گذاری در امر تولید و توزیع به علت مشکلات اقتصادی اجباراً به وسیله وزارت آموزش و پرورش انجام می شود که در این مورد هم تکیه اصلی فقط بر فراهم آوردن کتابهای درسی در سطح دبستان و دبیرستان است و اگر هم چنین کارخانه های تاسیس شود به علت ناچیز بودن مصرف کاغذ به دوزبان پشتو و دری تولید و توزیع می گردد .

تولید و توزیع سایر مواد نوشتاری نیز از قبیل روزنامه ، مجلات و کتابهای غیردرسی تقریباً در دست دولت است . در افغانستان فقط ۴ یا ۵ ناشر خصوصی فعالیت دارند که آنها نیز سالیانه بیش

از ۱۰ تا ۱۵ عنوان جدید منتشر نمی‌کنند. بزرگترین و فعال‌ترین ناشر خصوصی در پنج سال اخیر جمعا ۱۱ عنوان جدید منتشر کرده است که از این تعداد ۴ عنوان انگلیسی و ۷ عنوان به زبان دری است. اداره توزیع کتاب افغانستان در اوایل ۱۳۵۳ (آوریل ۱۹۷۴) تاسیس شد. مهمترین وظیفه این اداره تنظیم برنامه‌های برای استفاده از روشهای صحیح و منطقی توزیع کتاب در ۲۶ استان این کشور است. افغانستان فاقد شورای ملی گسترش کتاب است. البته طرحهایی برای بهبود وضع تولید و توزیع کتاب در دست اجراست. از طرحهایی که در این کشور مورد توجه قرار گرفته حمایت از مولفین داخلی است. برقراری قانون حق مولف برای مولفین افغانی توانسته است در بالا بردن ارزش تالیفات داخلی نقش موثری داشته باشد.

باید به مشکل زبان در افغانستان نیز اشاره شود، زیرا غیر از دو زبان پشتو و دری زبانهای دیگری هم در این کشور رایج هستند که بر مشکلات فرهنگی این ملت می‌افزاید. وظیفه انتشار و توزیع کتاب و دیگر مواد نوشتاری را اداره انتشارات و مرکز علوم و آموزش بعهده دارد. این نظام توزیع هم گرفتار پیچ و خمهای اداری است و برای دریافت کتاب مورد نیاز یک مدرسه باید دو تا چهار هفته انتظار کشید و تازه رسیدن کتابها از مراکز استان به مدارس هم همین اندازه طول می‌کشد.

مشکل کتاب رسانی را هم نباید فراموش کرد. زیرا تنها وسیله برای ارسال کتاب به روستاها، اسب، شتر و الاغ است و مشکلاتی از این مناطق کوهستانی و دهکده‌های واقع در ارتفاعات کوهستانی هستند که باید از بارها کمک گرفت. مشکل دیگر پس از رسیدن کتاب به مدرسه پدید می‌آید و آن تحویل دادن کتابها به دانش‌آموزان در

اول سال تحصیلی و پس گرفتن آنها در پایان سال است. با توجه به این موقعیت روشن است که تولید و توزیع کتابهای غیر درسی با مشکلات بیشتری روبروست، زیرا نه حمایت مالی دولت به مقدار کافی در بین است و نه شخص یا سازمانی را می توان به عنوان مسئول مستقیم شناخت. با وجود کلیه مشکلات یاد شده، امروز انجمن ها و سازمانهای آموزشی، دولتی، و ملی گامهای موثری در زمینه بهبود وضع تولید و توزیع کتاب برداشته اند. از آن جهت می توان از نقش کتابخانه ها در این مهم نام برد. چند نوع کتابخانه در افغانستان فعالیت دارند که مهمترین و فعال ترین آنها عبارتند از:

۱- کتابخانه های عامه (عمومی): از بیست سال پیش فعالیت خود را شروع کرده اند و دولت برنامه هایی برای بسط و گسترش آنها پی ریزی کرده است.

۲- کتابخانه های نسخه های خطی: این کتابخانه ها بر اساس برنامه های دولت در سال ۱۳۴۵ توسط وزارت اطلاعات و فرهنگ در جنب کتابخانه های عامه برای جمع آوری نسخ خطی در افغانستان به وجود آمد.

۳- کتابخانه های آموزشی: الف: کتابخانه های مکاتب (آموزشگاهها) ب: کتابخانه پوهنتون کابل (دانشگاه کابل)

این کتابخانه ها در رشد سریع عادت به مطالعه میان کودکان و نوجوانان و دانشجویان کشور نقش موثر و مفیدی دارند.

۴- کتابخانه های اختصاصی: این کتابخانه ها برای برآوردن نیازهای مخصوص سازمانها، انجمن ها و ادارات دولتی که به آن تعلق دارند فعالیت می کنند. (۱)

(۱) - ع. ا. صابر "سیر تاریخی و تحول کتابخانه ها در افغانستان"

نامه انجمن کتابداران ایران. دوره هشتم شماره سوم (پائیز ۱۳۵۴)

ص - ۳۰۹ - ۳۲۱

وسعت : ۲۰۲۷۰۸۷ کیلومتر مربع
 جمعیت : ۱۲۰۰۰۰۰۰۰ نفر
 درصد باسواد : ۴۰%

اندونزی از ۵ جزیره بزرگ و ۳۰۰۰ جزیره کوچک تشکیل شده است. ۹۰ درصد کل جمعیت ساکن ۵۲ هزار روستای کوچک و بزرگ هستند. رقم ۴۰٪ باسوادان این کشور در قیاس با بسیاری از کشورهای دیگر امید بخش و چشمگیر است. درآمد سرانه مردم اندونزی در سال ۷۴ در حدود ۱۰۰ دلار امریکائی برآورده شده است که با توجه به سطح زندگی نمی توان انتظار رفاه چندانی در این کشور داشت.

توسعه و ترویج کتاب وظیفه وزارت آموزش و فرهنگ و وزارت اطلاعات این کشور است. بر اساس آمارهای یونسکو در سال ۱۹۷۱، ۶۵۸ عنوان کتاب جدید در این کشور منتشر شده است که متأسفانه در قیاس با گذشته نقصان نسبتاً زیادی داشته است. زیرا تعداد انتشارات جدید این کشور در سال ۱۹۶۹، ۷۸۱ عنوان گزارش شده است. در این کشور ۱۵۰ ناشر فعالیت دارند که ۱۱۷ ناشر عضو اتحادیه ناشرین اندونزی هستند. از ۳۰۰ کتابفروشی هم فقط ۸۰ کتابفروشی به این اتحادیه وابسته اند. در این کشور واردات کتاب از رقم بالایی برخوردار است و ۹۰ درصد کتابهای دانشگاهی از کشورهای خارجی وارد می شوند که هزینه های معادل با ۵۰۰,۰۰۰ دلار امریکائی را در بر می گیرد. واردات کتاب را تقریباً ۲۰ شرکت بزرگ به عهده دارند که پیوسته با مشکل مالیاتهای سنگین روبرو هستند. طبعاً پرداخت مالیات در نهایت بر دوش خریداران کتاب تحمیل می شود.

بیشتر فعالیت تولید و نشر کتاب در جا کارتا متمرکز است و در شهرهای بزرگی مانند باندوک، سورابایا، یوجیا کارتا (در جاوه) و مسدان (در سوماترا) نمایندگان کتابهای دانشگاهی فعالیت می کنند.

مشکل کتاب در اندونزی وابسته به سه عامل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی این کشور است. قبل از کسب استقلال کتابهای مدارس دولتی به وسیله دولت تامین می شد و در نتیجه دانش آموزان نیازی به خرید کتاب و سایر وسایل تحصیلی نداشتند. دولت علاوه بر تامین کتابهای درسی بر توزیع کتاب هم نظارت داشت. در این دوران انتشار کتاب در انحصار ناشرین بزرگ اطریشی بود و ناشرین اندونزی کمتر می توانستند بطور مستقل فعالیت کنند. در دوران تسلط ژاپن نیز چندان رونقی در بازار کتاب اندونزی وجود نداشت. آنچه که امروز می بینیم در سایه کسب استقلال ملی به دست آمده است.

در چند سال اخیر بسیاری از کتابهای اطریشی به زبانهای متداول اندونزی برگردانده شده است. ناشرین و مولفین اندونزی هم در این زمینه فعالیت زیادی از خود نشان داده اند.

در این کشور شیوه منظمی برای توزیع کتاب وجود ندارد. ناشرین مستقیماً کتابهای خود را در اختیار کتابفروشیها قرار می دهند. گاهی ناشرین با خریداران و خوانندگان هم مستقیماً به داد و ستد می پردازند که از آن جمله باید مدارس دولتی و موسسات دیگر را نام برد. در نظام تولید و نشر کنونی این کشور چندان رونقی به چشم نمی خورد، زیرا نه مردم رغبتی به خرید مواد خواندنی نشان می دهند و نه اینکه قانونی قاطع و جدی برای حمایت از کتابفروشان و ناشران وجود دارد.

یکی از مشکلاتی که در مورد وارد کنندگان می توان نام برد، میزان حقوق گمرکی است که تا حدود ۴ درصد بهای کتاب هم می رسد و این خود موجب گرانی کتاب و در نتیجه کاهش تمایل خواننده به خرید کتاب می شود.

از سال ۱۹۶۸ و با آغاز اولین برنامه عمرانی پنج ساله، وزارت آموزش و فرهنگ این کشور مسئولیت تولید کتابهای درسی را از یک سوی و ایجاد عادت به مطالعه دانش را از سوی دیگر بر عهده گرفته است. برای نیل به هدف دوم کتابهای عمومی و غیر درسی به وسیله ناشرین ملی و همکاری و پشتیبانی دولت تهیه و توزیع می شود. از نظر محتوای کتابها هم نیازهای فرهنگی، اقتصادی و علمی هر منطقه ای به طور جداگانه مورد توجه قرار گرفته است. برای فراهم آوردن کتابهای مناسب هر منطقه ناشرین آن منطقه را سبباً دست به نشر و تولید می زنند. با اجرای این برنامه احتمال می رود که اولاً کتابهای مناسب بهتر و بیشتر تولید شود و ثانیاً نسبتی فراهم آید تا ناشرین به فروش کتابهای خود اطمینان بیشتری یابند.

با برنامه هایی که دولت اندونزی در حال حاضر طرح ریزی و اجرا می کند، می توان به بهبود و نشر و توزیع کتاب در این کشور امیدوار شد. از اقدامات دیگر دولت باید تأسیس مراکز تجارتنی مبادله کتاب، اعطای وامهای دراز مدت کم بهره به ناشرین، ایجاد تسهیلات فروش کتاب در مناطق روستائی و همکاری و همفکری شورای ملی توسعه کتاب را نام برد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ایران

وسعت	۱۶۴۸۱۹۴	کیلومتر مربع
جمعیت	۳۱۰۰۰۰۰۰	نفر
درصد باسواد	۵۶%	

کشور ایران در میان منطقه آسیا با داشتن تمدن و فرهنگ کهن، برخوردار از منابع زیرزمینی ثروتمند و رشد اقتصادی در سالهای اخیر

از امتیاز و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایران دارای قدمت و سوابق تاریخی دیرینه‌ای در تولید کتاب و برپا داشتن کتابخانه است که در ساره تاریخچه آنها مدارک فراوانی در دست است. آنچه در اینجا مورد نظر است موقعیت چاپ و نشر و وضع کتابخانه هاست.

پس از رایگان شدن تحصیلات از دوره ابتدائی تا پایان تحصیلات دانشگاهی (۱۳۵۳) قشر مدرسه رو ایران از امتیازات و موقعیت های بیشتری در ادامه تحصیلات خود برخوردار شدند. کتابهای دوره ابتدائی به وسیله وزارت آموزش و پرورش چاپ و توزیع می شود و هر جلد کتاب به قیمت ۵ ریال در اختیار دانش آموزان قرار می گیرد. کتابهای دوره راهنمایی و دبیرستان هم با نظارت مستقیم وزارت آموزش و پرورش توسط سازمان کتابهای درسی ایران چاپ و توزیع می شود. محتوای کتابهای درسی مخصوصا در دوره راهنمایی و دبیرستان، اکثرا ترجمه و یا اقتباسی از متون کتابهای خارجی هستند و همان طوری که بعدا هم بدان اشاره خواهد شد، اکثر کتابهای منتشر شده در ایران را ترجمه های متون خارجی تشکیل می دهند. به روشنی می توان گفت که فعالیت های انتشاراتی در ایران در تهران متمرکز است و اکثریت کارهای چاپ و نشر در این شهر انجام می شود و در واقع تبض ناها فرهنگ انتشارات کشور در تهران می زند و در سایر شهرها فعالیت چشمگیری که بتواند بازاری در سراسر کشور داشته باشد وجود ندارد. به استناد گزارش فرهنگی ایران، در سال ۱۳۵۱ جمعا ۱۲۲ بنگاه در شهر تهران در زمینه نشر کتاب فعالیت داشته اند. به اعتبار قول یکی از مسئولان اتحادیه ناشران و کتابفروشان، رقم کلی ناشران واقعی ایران تا سال ۱۳۵۴ به ۶۰ رسیده است. با توجه به این که تفکیک کتابفروشی از ناشرچندان ساده هم نیست،^۱ چون کلیه ناشران

۱- عبدالحسین آذرنگ، بهاء الدین خرمشاهی، "نشر کتاب در

ایران" نامه انجمن کتابداران ایران، دوره هشتم ش ۱، (بهار ۱۳۵۴)

دارای کتابفروشی نیز هستند . علاوه بر ناشران تجارتي ، مؤسسات انتشاراتي دولتي و غير دولتي و غير انتفاعي نيز به فعاليتهاي نشر كتاب مشغولند که مهمترين آنها عبارتند از : انتشارات دانشگاه تهران ، بنگاه ترجمه و نشر كتاب و بنياد فرهنگ ايران که بيشتر کتابهاي دانشگاهي ، فرهنگها و کتابهاي در سطح عالي منتشر مي کنند ، کانون پرورش فکري کودکان و نوجوانان که ناشر کتابهاي غير درسي براي کودکان و نوجوانان است و مرکز انتشارات آموزشي که يکي از مراکز انتشاراتي دولتي است و هدف اصلي آن تهيه و انتشار مطالب کمک درسي براي کودکان و نوجوانان و معلمان و خانواده هاست . براي تحقق اين هدف مجلات پيك از طرف اين مرکز منتشر مي شود و در حال حاضر ۶ نوع مجله زير تهيه و دو هفته يک بار در طول سال تحصيلي در مدارس سراسر کشور توزيع مي شود .

۱- پيك کودکان و سال اول ابتدائي

۲- پيك کودک براي کلاسهاي دوم و سوم ابتدائي

۳- پيك کودک براي کلاسهاي چهارم و پنجم ابتدائي

۴- پيك نوجوانان براي دوره راهنمايي

۵- پيك جوانان براي دوره دوم دبیرستان

۶- پيك معلم و خانواده

کانون پرورش فکري کودکان و نوجوانان فعاليت خود را از آذر ماه ۱۳۴۴ شروع کرد و هدفش بر : " پرورش فکري و ذوقي و اندیشه ي کودکان و نوجوانان و تقويت فضائل اخلاقي و توسعه معلومات آنان از طريق مواد خواندني و وسايل سمعي و بصري " استوار بود . کانون پرورش فکري ، موسسه ي فرهنگي و غير انتفاعي است که با رشد ي چشمگير همه ساله قلمرو

۱- کانون پرورش فکري کودکان و نوجوانان . نشریه روابط عمومی .

(تهران : روابط عمومی ، ۱۳۵۲)

و اهمیت فعالیت‌های خود را گسترش می‌دهد. کوشش‌های گاندون را در زمینه‌های گوناگون می‌توان چنین خلاصه کرد:

۱- ایجاد و اداره‌ی کتابخانه‌های مخصوص کودکان و نوجوانان و نظارت بر اجرای برنامه‌های آن در شهرها و روستاها.

۲- تهیه‌ی کتاب و سایر مواد خواندنی برای استفاده در ایستگاه کتابخانه‌ها و بازار عمومی.

۳- تهیه‌ی فیلم و مواد سمعی و بصری و برگزاری یک فستیوال سالانه جهانی از فیلمهای کودکان و نوجوانان

۴- همکاری با کلیه مراکز ملی و جهانی در زمینه‌های فرهنگی، هنری و اجتماعی^۱

کتابخانه کودکان در ایران قبل از سال ۱۳۴۴ منحصر به چند کودکستان، دبستان و دبیرستان بود و کتابخانه کودک به مفهوم واقعی به وسیله قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تاسیس و شروع به کار کرد. "قبل از آغاز سال ۱۳۵۴ کتابخانه‌های قانون در ۲۶ محل در شهر تهران و ۷۷ واحد در ۷۰ شهر از شهرهای مختلف ایران بوده‌اند که علاوه بر خدمات کتابرسانی فعالیت‌های بسیار متنوع فرهنگی و هنری نیز به منظور پرورش استعدادهای خلاقه جوانان انجام می‌دهند.

جا دارد که در اینجا از "شورای کتاب کودک" که سازمانی غیر دولتی و غیرانتفاعی است نام برده شود. هدفهای این شورا عبارتند از: ۱- تشویق ناشران، نویسندگان و مصوران و حمایت از آنان در تهیه و نشر

۱- سیروس، طاهباز. "کوشش‌های قانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در زمینه‌ی تهیه کتاب و گسترش کتابخوانی کودکان و نوجوانان ایران". مجمع بین المللی ادبیات کودکان در خدمت آشنائی و همکاری جهانی تهران: قانون پرورش فکری، کمیسیون ملی یونسکو در ایران، ۱۳۵۴، ص ۱

کتابهای بهتر برای کودکان ایران ۲ - ارائه کتابهای اصیل ایرانی که از فرهنگ و نیازهای خودی مایه گرفته باشد ، ۳ - ایجاد امکانات برای کودکان ایران صرف نظر از موقعیت اجتماعی و جغرافیایی آنان ، در دسترس به کتابهای خوب .

شورای کتاب کودک تنها سازمانی است که هر سال تمام کتابهای منتشر شده برای کودکان (تا سن ۱۵ سالگی) را مورد بررسی قرار می دهد و بهترین کتاب های سال را برمیگزیند . فهرستی که این شورا از کتابهای مناسب کودکان و نوجوانان تهیه می کند مورد استفاده ی کتابخانه های عمومی و مدارس تمام کشور قرار می گیرد . شورای کتاب کودک از آغاز فعالیت خود (زمستان ۱۳۴۱) منشاء خدمات ارزنده ای در بهبود ، پیشبرد و شناسایی ادبیات کودکان ایران بوده است .

همان طور که اشاره شد بیش از ۶۵ درصد جمعیت کشور در روستاها زندگی می کنند . مشخصات و وضعیت جغرافیایی - اقتصادی و موقعیت فرهنگی روستاهای ایران طوری است که نیاز همکاری و ارتباط میان شهرو روستا را ضروری می سازد . مناطق روستایی ایران به دلیل کمبود آب ، بیابانهای پهناور و مناطق کوهستانی دارای موقعیت طبیعی خاصی هستند و به جز روستاهای شمال کشور در اکثر مناطق ایران ، روستاها بسیار پراکنده اند و فاصله ی آبادی ها گاه به چند صد کیلومتر می رسد . بزرگترین مشکل در چنین شرایطی شکل وسایل ارتباطی مثل خط - لوط آهن ، راههای اصلی و راههای فرعی و سپس وسایل نقلیه است که بتوان به سهولت به دهات دور و نزدیک دسترس یافت .

برای گسترش آموزش و پرورش در روستاها اولین قدم مهم و موثر تشکیل سپاه دانش و اعزام جوانان تحصیل کرده به روستاها و نقاط دور دست کشور بود که از سال ۱۳۴۱ فعالیت خود را آغاز کرد . برآیند ثمر بخش و سریع این اقدام در آموزش و پرورش و پدیدار شدن رغبت مطالعه

میان روستائیان به خوبی روشن است. کودکان و بزرگسالان روستایی که از توانایی خواندن محروم بودند به کمک سپاهیان دانش خواندن و نوشتن را شروع کردند و این عامل موجب شد که تعداد خوانندگان افزایش چشمگیری پیدا کند. روشن است که با افزایش تعداد کتابخوان به همان نسبت نیاز به کتابهای خوب غیر درسی و تشویق مردم به مطالعه و تقریر عادات مطالعه بالا می رود. متأسفانه باید اذعان کرد که به دلایل مشکلات در امر نشر کتاب آن طور که باید مواد خواندنی غیر درسی در اختیار مردم به طور گسترده قرار نمی گیرد و مسأله توزیع کتاب بسیار ضعیف و در حد پائینی است.

برای امر کتاب رسانی به کودکان و بزرگسالان روستایی علاوه بر فعالیتهای ارزنده سپاهیان دانش که اکثراً از روی میل و علاقه مندی شخصی انجام می گیرد، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان اقدام به تاسیس کتابخانه های سیار روستایی از سال ۱۳۴۵ در جنوب کشور کرده است و بسته های با مجموعه های ۵۰ جلدی کتابهای غیر درسی را به رغم مشکلات حمل و نقل در روستاها توزیع می کند و بر مبادله کتابهای امانتی هر منطقه با منطقه دیگر نظارت دارد. تعداد این گونه کتابخانه های سیار روستایی در سال ۱۳۵۳، ۲۰ واحد بود که فعلاً نه به امر کتاب رسانی و چرخش کتاب در روستاهای مختلف ایران

پرداخته اند. پوشش این کتابخانه ها ۲۰۵ واحد روستایی و عشایری با جمعیتی معادل ۱۰۰۰ نفر است. شیوه کتاب رسانی بدین ترتیب است که کتابها به کتابخانه سیار در ۵ صندوق که از نظر موضوع و عناوین کتابها مرتب شده اند، به کتابرسان روستا که یکی از معلمان یا اهالی باسواد و علاقمند است تحویل داده می شود تا در فاصله یک ماه کتابها را در اختیار کودکان و نوجوانان و سایر نویسندگان و علاقه مندان روستای خویش قرار دهد. پس از این مدت صندوق کتاب آن روستا با روستای دیگر عوض می شود و

بدین ترتیب کتابهای جدیدی در اختیار روستائیان قرار می‌گیرد .

اقدام مفید دیگری که برای بهبود و گسترش آموزش و فرهنگ مردم در روستاها صورت گرفته تاسیس خانه های فرهنگ روستایی به وسیله وزارت تعاون و امور روستاهاست. این مراکز فرهنگی به وسیله سپاهیان ترویج و آبادانی اداره می‌شوند و فعالیت آنها اجرای برنامه‌های هنری، ورزشی و فرهنگی است که در واقع می‌توان آنها را برنامه‌های تکمیلی سپاهیان دانشر به شمار آورد .

کمیته ملی مبارزه با بیسوادی سازمان دیگری است که برای ریشه کن ساختن بیسوادی به طور گسترده‌ای در شهرها و به خصوص روستاهای ایران فعالیت دارد و در طول چند سال فعالیت این سازمان که به علت اهمیت از توجه و حمایت خاص دولت نیز برخوردار بوده است، درصد باسوادان این کشور بالا رفته و تعداد زیادی از بی‌سوادان کشور خواندن و نوشتن را فرا گرفته‌اند .

با فعالیت سازمانهای فرهنگی یاد شده آنچه مسلم است نیاز روزافزون به مواد خواندنی ساده‌ای است که در خور کودکان ، نوجوانان و افراد نوسواد باشد . باید دید آیا شبکه‌های انتشاراتی کشور تا بدان پایه کارآئی و گستردگی دارند که بتوانند ضمن تقویت بازار کتاب برای اشخاص باسواد ، نیاز نوسوادان را نیز برآورند ؟ روشن است که جواب چندان رضایت بخش نیست زیرا ضعف بنگاههای انتشاراتی غیردولتی و گسترده نبودن فعالیت سازمانهای انتشارتی دولتی باعث نرسیدن کتاب به تعداد کافی و با کیفیت مناسب به دست مردم به خصوص در روستاها است .

البته با توجه به اهمیت فعالیت کانون پرورش فکری در رساندن کتاب به روستاها باید در نظر داشت که در برابر جمعیت روستانشین

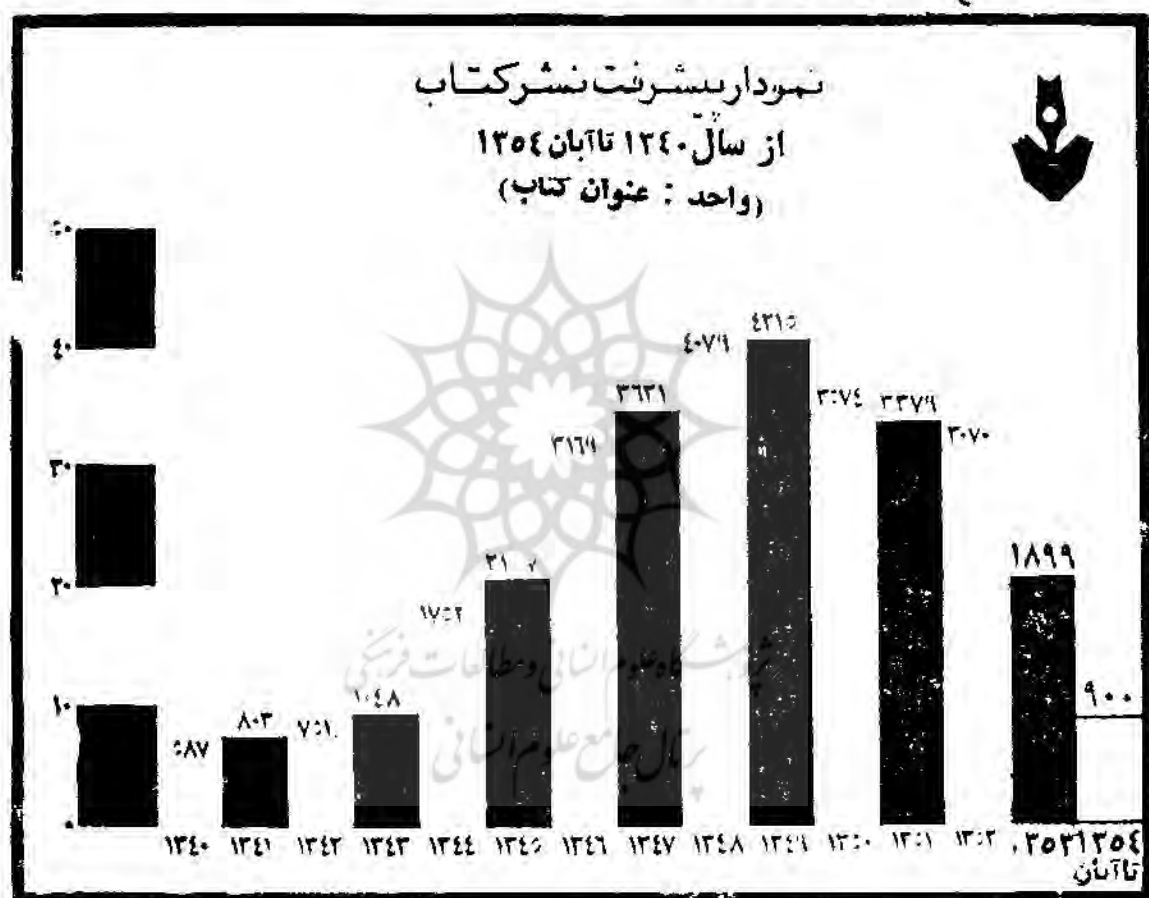
بسیار اندک است. همان طوری که اشاره شد کانون تا کنون توانسته است ۱۰۰ نفر را زیر پوشش خود قرار دهد و این رقم در برابر جمعیتی بیش از ۱۷ میلیون روستایی فقط چند درصد ناچیز را در بر می گیرد. در هر حال برای تشویق نوسوانان بایستی اقدامات موثری نظیر اقدامات کانون پرورش فکری در سراسر کشور به مرحله اجرا درآید.

در اکثر شهرهای ایران کتابخانه‌های عمومی تحت سرپرستی شهرداریها و برخی نیز زیر نظر اداره آموزش و پرورش کار می‌کنند ولی اکثرا فعالیتی پویا ندارند. به دلیل ناقص بودن مجموعه، نداشتن متخصص کتابداری و اشکالاتی در ادامه خدمات کتابخانه مردم کمتر با آنها آشنا هستند و به ندرت برای مطالعه یا دریافت کتاب به آنها مراجعه می‌کنند. توجه باین کتابخانه‌ها و تقویت و تازه نگه داشتن مجموعه و اداره آنها با روشهای صحیح کتابداری موجب بالا رفتن عادات مطالعه میان مردم شهرها به ویژه کودکان و جوانان، خواهد شد.

باز هم برمی گردیم به مشکل نشر کتاب و توزیع صحیح آن که شالوده تمام امور کتاب و کتابداری و کتابرسانی و در سراسر کشور است. ناشیرانی غیردولتی که دارای موقعیت محکم از نظر اقتصادی و فنی باشند و با شناخت دقیق نیازهای جامعه به کار بپردازند بسیار کم هستند و تعدادشان در واقع به چند ناشر شناخته شده مانند موسسه انتشارات امیرکبیر، شرکت سهامی کتابهای جیبی و خوارزمی محدود می‌شود. البته چند ناشر دیگر هم مانند اقبال، ابن سینا، علمی، گوتنبرگ، صفیعلیشاه و طهوری هم توانسته‌اند منشاء خدمات فرهنگی باشند. در این ردیف باید از موسسه فرانکلین هم نام برد. وضع این موسسه که با بودجه خاصی که از طرف موسسه انتشاراتی فرانکلین امریکا در اختیارش قرار می‌گیرد مستحکمتر از سایر ناشران است و فعالیتش به منظور ترویج ترجمه و انتشار آثار غربی در ایران است. این موسسه تا کنون فعالیت ارزنده‌ای در نشر کتاب و همکاری با

سایر موسسات انتشاراتی داشته است.

ضعف و رکود نشر کتاب در مقایسه آن با وضع اقتصادی و فرهنگی کشور که از میزان بالنسبه قوی بهره‌مند است بسیار چشمگیر می‌نماید. تعداد عنوانهای تازه که سالیانه منتشر می‌شود بندرت به ۲۵۰۰ عنوان که شامل عناوین تجدید چاپ هم هست می‌رسد. در آمار منتشر شده به هنگام هفته کتاب در آبان ۱۳۵۴ درصد انتشارات نسبت به سال گذشته کاهش یاس آوری را نشان داده است و طبق داده‌های آماری تعداد عنوان کتاب هان نسبت به ۵ سال پیش $\frac{1}{4}$ تنزل کرده است.



ار روزنامه کیهان (ش ۹۸۵۷ دوشنبه ۱۸ اسفند ۱۳۵۴)

مساله تیراژ کتاب هم با وجود تعداد زیاد دانش‌آموزان، دانشجویان و افراد باسودا چندان رضایت‌بخش نیست و حتی اکثرا نگران‌کننده هم هست. البته عوامل بسیاری در بوجود آوردن چنین وضعی موثرند که

به شدت مانع رشد نشر و رونق بازار کتاب می شوند . این مشکلات را می توان به شرح زیر خلاصه کرد :

۱- معیزي کتاب

۲- عدم اعتنای کافی دستگاههای برنامه ریزی دولت به نشر کتاب و هماهنگ نکردن آن با برنامه ریزی های دیگر .

۳- موانع اقتصادی : گرانی هزینه های تولید ، ضعف توزیع ، نارسایی تبلیغ .

۴- یکجانبه بودن نظام آموزشی

۵- ضعف فرهنگ عمومی و کمبود کتابخانه ها .

۶- ضعف امکانات فنی و فرهنگی ناشران کتاب

بنگلادش

کیلومتر مربع	۱۴۲۷۷۶	وسعت :
نفر	۷۵۰۰۰۰۰۰	جمعیت :
	۲۰%	درصد باسواد :

بنگلادش در سال ۱۹۷۱ پس از قیام علیه پاکستان به صورت کشوری مستقل درآمد . یکی از نتایج جنگ داخلی افزایش قیمت ها بود که مسلماً تاثیر جدیدی بر صنعت تولید کتاب داشته است . هزینه تولید يك کتاب ۱۵۰ صفحه ای به تعداد ۱۰۰۰ نسخه با در نظر گرفتن مخارج حمل و نقل در عرض سه سال به ۳۰۰٪ افزایش یافته است . نتیجه این گرانی آن شده است که تولید ۴۰۰ تا ۵۰۰ عنوان در هر سال در سال ۱۹۷۳ به ۲۰۰ عنوان کاهش یابد و تازه این رقم کتابهای درسی را هم در برمی گیرد .

(۱) - عبدالحسین آذرنگ ، بهاءالدین خرمشاهی " نشر کتاب در ایران " . نامه انجمن کتابداران ایران . دوره ششم ش ۱ (بهار ۱۳۵۴) ص ۲۳ و ۲۴

از مدت ۷۵ میلیون ۸۵٪ را روستائیان تشکیل می دهند . هر چند ارقام دقیقی از درصد باسوادان روستایی در دست نیست ولی می توان گفت که اکثریت این جمعیت از نعمت خواندن و نوشتن بی بهره اند . از شش میلیون کودکی که وارد مدارس ابتدائی می شوند بین ۶۵ تا ۸۰ درصد ترك تحصیل می کنند . با در نظر گرفتن موانع مهمی چون بی سوادی ، عدم قدرت خرید مایحتاج روزانه ، نبودن وسایل ارتباطی بین شهرها یا روستاها ، در حال حاضر نمی توان به توسعه و رواج کتاب و دید آوردن عادت مطالعه امید داشت . البته مانند بیشتر کشورهای آسیای تنها ادبیات سنتی و مذهبی توانسته است به صورت شفاهی بین مردم گسترش و دوام یابد .

دولت بنگلادش تولید و توزیع کتابهای درسی برای مدارس ابتدایی و متوسطه را ملی اعلام کرده است . در سال ۱۹۷۳ سازمان کتابهای درسی این کشور ۸۰ عنوان کتاب را در ۴۳ میلیون نسخه تولید و توزیع کرده است . هر ساله در حدود ۹۱۱ کتابفروشی از ۴۲۵ ناحیه به داکا پایتخت این کشور می آیند تا کتابهای مورد نیاز يك ساله را برای ناحیه خود تحویل بگیرند . کتابهای درسی در سطح مدارس و دانشگاه به زبان بنگالی که اخیرا زبان آموزشی قرار گرفته است منتشر می شود . در میان کشورهای آسیایی بنگلادش تنها کشوری است که می تواند کاغذ مورد نیاز خود را از محصولات داخلی تامین کند . ولی داشتن کاغذ به تنهایی دردی را دوا نمی کند . زیرا کمبود وسایل دیگر چاپ و وجود مشکلات اقتصادی و فرهنگی از موانع عمده تولید کتاب است .

بخش خصوصی در بنگلادش با موانعی مشابه دیگر کشورهای آسیایی روبروست که از آن جمله می توان از بهره های سنگینی که بر روی وامها بسته می شود ، نبودن قطعات یدکی ماشینهای چاپ و هزینه های تولید را نام برد . علت دیگری رونق کاربخش خصوصی مربوط به ملی شدن کتابهای درسی

باشد که تا حد زیادی ناشرین را نسبت به سرمایه گذاری و فعالیت در راه کتابهای غیر درسی دل سرد کرده است. در حال حاضر امید شرکت های انتشاراتی به دوزمیه دیگر بسته است. اول آنکه با حمایت دولت بتوانند برای کتابخانه هایی که در آینده ساخته خواهد شد کتابهایی فراهم آورند و در ثانی شبکه توزیع درستی برای رساندن کتاب به کتابخانه ها به وجود آید.

در برنامه ریزی صحیح برای رونق بخشیدن به کار کتاب ضروری به نظر می رسد که کتابخانه های موجود در هاره سازمان یابند و همزمان با این اقدام کتابخانه های جدید و کتابخانه های سیار هم تاسیس شود.

پاکستان

وسعت: ۷۹۶۰۹۵ کیلومتر مربع
 جمعیت: ۶۴۸۹۲۰۰۰ نفر
 درصد باسواد: ؟

بیش از ۸۰٪ مردم پاکستان را روستائیان تشکیل می دهند که به سختی از حداقل قدرت خرید برخوردارند.

وضع تولید و توزیع کتاب در این کشور به علت درگیریهای داخلی در سالهای اخیر با مشکلاتی روبرو بوده و اکثر برنامه های تولید و توزیع کتاب مانند هر تولید دیگری با رکود روبرو شده است. در این کشور نیز مثل اکثر کشورهای منطقه مراکز بزرگ انتشاراتی در شهرهای بزرگ و پرجمعیت متمرکز هستند و کمتر توجهی به روستاها که ۸۰٪ جمعیت کشور را در بر می گیرد شده است. در پاکستان علاوه بر مراکز تولید و توزیع کوچک کتاب در حدود ۱۰ مرکز بزرگ انتشاراتی در شهرهای لاهور و کراچی، راولپندی، پیشاور، حیدرآباد و کوئته مشغول فعالیت هستند که مراکز انتشاراتی لاهور و کراچی در درجه اول اهمیت قرار دارند و بعد از جدایی بنگلادش از پاکستان به فعالیتهای خود افزوده اند.

در پاکستان به دلیل عدم وجود شبکه وسیع و روش منظم توزیع، ناشرین خود کتابفروش هم هستند و هر ناشری برای خود دارای نمایشگاه و فروشگاه کتاب است. ناشرین با استفاده از روش مبادله، در مقابل دریافت تولیدات سایر ناشرین تولیدات خود را در اختیار آنها قرار می دهند. کتابفروشیهایی که توزیع کنندگان اصلی کتاب در پاکستان هستند به چهار دسته تقسیم می شوند.

۱- آنها نیکه کتابهای عمومی و غیر درسی را عرضه می کنند.

۲- آنها نیکه فقط کتابهای درسی مدارس و دانشگاهی می فروشند.

۳- آنها نیکه هم کتابهای درسی و هم کتابهای عمومی می فروشند (که بیشتر در شهرستانها قرار دارند)

۴- آنها نیکه در واقع فروشند ه اجناس مختلف و مایحتاج مردم هستند و در کنار آن لوازم التحریر و کتاب هم می فروشند. این گونه فروشندگان بیشتر در شهرهای کوچک و مناطق روستایی فعالیت دارند

دولت پاکستان در مراکز استانها اقدام به تاسیس هیئت های انتشارات علمی متفاوتی کرده است. این هیئت ها وظیفه کتابهایی را که ناشرین به دلیل کمی سود تجارتي علاقمند به سرمایه گذاری در چاپ و توزیع آنها نیستند، منتشر کنند. این گونه کتابها بیشتر شامل کتابهای کلاسیک، تحقیق های تخصصی، کتابهای مرجع و ترجمه ها می شوند.

کشور پاکستان فاقد يك سازمان گسترده و کارآمد برای توزیع و فروش، حتی برای کتابهایی هم که توسط هیئت های علمی با هزینه های سنگینی بیه چاپ می رسد، می باشد. اگر کتابها به صورت صحیحی برای فروش توزیع شوند مسلم است که سود بسیاری عاید هیئت های انتشاراتی علمی خواهد شد.

در اکثر شهرهای پاکستان کتابخانه عمومی وجود دارد که با نظارت شهرداریها اداره می شود. در میان آنها باید از کتابخانه های عمومی

لاهور و کراچی کہ دارای مجموعه‌های گسترده و مهمی هستند و از اهمیت بسزایی از نظر قدمت برخوردارند نام برد . کمبود کتابخانه در مناطق روستایی کاملاً چشمگیر است . این کمبود دارای دلایلی مانند مشکلات فرهنگی ، پائین بودن سطح سواد ، ضعف قدرت خرید مردم و نارسایی شبکه توزیع است . فقدان امکانات تاسیس کتابخانه در مناطق روستایی را باید مشکل بزرگی در پیشرفت عادت مطالعه دانست .

موقعیت تولید و توزیع کتاب هر چند به علت کمبود های اقتصادی و سایر مشکلات که تقریباً گریبانگیر اکثر کشورهای در حال رشد منطقه است در وضع رضایتبخشی نیست ولی دولت پاکستان در طرحهای آموزشی خود برنامه گسترده‌ای را دنبال می‌کند که شامل خط مشی تولید و توزیع کتاب و گسترش آن در سطح کشور نیز می‌شود .

تایلند

وسعت :	۵۱۴۰۰۰	کیلومتر مربع
جمعیت :	۲۵۰۰۰۰۰۰	فرد
درصد باسواد :	۸۳%	

۹۰ درصد جمعیت تایلند ساکن مناطق روستایی هستند . درصد قابل توجهی باسوادان این کشور در سایه برنامه آموزشی اجباری است که از سال ۱۹۲۱ در این کشور آغاز شده است . درآمد سرانه مردم این کشور در حدود ۲۰۰ دلار آمریکایی است . به رغم اولویتی که برای ریشه کن ساختن بیسوادی و پدید آوردن عادت به مطالعه در مناطق روستایی به کار بسته می‌شود ، هنوز ۵۲ تا ۷۵ درصد از مردم باسواد عادت به مطالعه ندارند .

برنامه افزایش دوره آموزش اجباری از چهار سال به هفت سال فقط ۱۰۰۰ دهکده از بین ۴۹۰۴ دهکده را می‌پوشاند . متأسفانه مانند بیشتر کشورهای منطقه آسیا در تایلند هم شهر وندان بیش از روستائیان

از فواید چنین برنامه‌های برخوردار هستند .

جز روزنامه‌های قدیمی که حاوی داستانهای دنباله دار و قصه‌های پیش‌پا افتاده هستند به سختی می‌توان مواد نوشتاری دیگری، در روستاهای این کشور یافت. هدف عمده در پدید آوردن مواد خواندنی در مناطق روستایی این است که اولاً امکانات مطالعه فراهم آید و ثانیاً روستائیان به مطالعه عادت کنند .

تعداد کمی از مدارس ابتدایی به علت فقر مالی فاقد کتابخانه هستند و فقط در برخی از دبیرستانهای حرفه‌ای می‌توان مجموعه‌ای به نام کتابخانه یافت. وزارت آموزش و پرورش تایلند مواد خواندنی را با موتور سیکلت به مراکزی تحت عنوان مرکز مطالعه روزنامه‌ها که تعدادشان به ۱۲۸۳ مرکز می‌رسد گسیل می‌دارد . در اینجا از علاقه مردم به خواندن روزنامه‌ها و مجلات عمومی استفاده شده است تا بتوان عادت مطالعه را به طور جدی در آنها به وجود آورد .

قشر شهر نشین که از تحصیلات بیشتری هم برخوردار است چندان رغبتی به ادامه مطالعه نشان نمی‌دهد . شاید دلیل این بی‌علاقگی آنست که کتابهای درسی به نحوی تدوین نشده‌اند که بتوانند علاقه و ذوقی در خوانندگان خود بوجود آورند ، و ادامه این بی‌علاقگی پس از دوران تحصیل هم به چشم می‌خورد . تحصیل کرده‌ها کمتر وقت خود را به مطالعه کتابهای جدی و علمی می‌گذارند و بیشتر ترجیح می‌دهند قصه‌های سبک و تخیلی را مطالعه کنند .

کتابهای درسی در تایلند به وسیله ناشرین خصوصی تهیه می‌شود و برای بررسی و تصویب در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می‌گیرد . پس از بررسیهای لازم هر ساله فهرستی از کتابهای مناسب درسی از طرف مسئولین این دستگاه منتشر می‌شود که اولیای مدارس و روسای آموزش و پرورش استانها می‌توانند کتابهای مورد نیاز مدارس را برگزینند .

تولید سالانه کتاب در تایلند حدود ۴۰۰۰ عنوان است که رویهمرفته در ۴ میلیون نسخه منتشر می‌شود. خوشبختانه از این رقم امید بخش فقط تعداد ۳۷۰ عنوان به کتابهای درسی با انتشاری در حدود ۲۵ میلیون نسخه اختصاص می‌یابد. بیشتر انتشارات این کشور به زبان تایلندی هستند و فقط ۵۰٪ از این رقم شامل کتابهایی بزبانهای خارجی می‌شود. در میان انتشارات خارجی زبان انگلیسی در درجه اول و پس از آن زبانهای فرانسه، آلمانی و لائوسی قرار دارند.

انتشار کتاب هنوز به عنوان حرفه‌ای تخصصی در تایلند پذیرفته نشده است و غالباً این وظیفه را با چاپ و آماده سازی اشتباه می‌کنند. تقریباً ۸۰ شرکت بزرگ انتشاراتی در این کشور فعالیت می‌کنند که بیشترشان دارای دستگاههای چاپ هستند و عمده فروشی کتابها را هم به عهده دارند. ناشرین بزرگ غالباً سرمایه خود را در راه کتابهای درسی به کار می‌اندازند. تعدادی از ناشرین تدریجاً به اهمیت هیئت ویراستاران و نقشی که می‌توانند در پدید آوردن کتابهای خوب داشته باشند پیسی برده‌اند و به همین علت دست به استخدام ویراستاران متخصص در موضوعات مختلف زده‌اند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

جمهوری خلق کره

وسعت: ۱۲۱۲۴۸ کیلومتر مربع
 جمعیت: ۱۴۲۸۰۰۰۰۰ نفر
 درصد باسواد: ؟

در حال حاضر در جمهوری کره بیش از ۱۰۰۰ موسسه انتشاراتی مشغول فعالیت هستند. فعالیت چاپ و نشر در این کشور با توجه به ارقامی که از طرف یونسکو در کتاب آمار سال ۱۹۷۲ منتشر شده دارای نوسانی مناسب بوده است و در سال ۱۹۷۲ که سال کتاب نیز بود افزایش قابل ملاحظه‌ای داشته است. تعداد عناوین منتشر شده در سال مذکور

شامل ۴۶۹، ۴ عنوان بوده و این تعداد در سال ۱۹۷۳ به ۷۱۳۲ عنوان رسیده است. این افزایش را می توان حاصل توسعه صنعت چاپ و نشر و از یاد تعداد کتابخوان دانست.

در چند سال اخیر، صنعت کتاب در این کشور با در نظر گرفتن نظام صحیح توزیع و تولید کتاب و همین طوری توجه به جنبه های اقتصادی و زمینه های مدیریت در سازمانهای انتشاراتی توانسته است بهبود چشمگیری حاصل کند. از جمله این اقدامات افتتاح مرکز نمایشگاه کتاب کره است که به وسیله بانک کتاب اداره می شود. در این کشور علاوه بر توزیع کنندگان کلی، ناشرین نیز مستقیماً تولیدات خود را در کتابفروشیهای خود به فروش می رسانند. تعداد کلی فروشها به ۸۰ می رسد و شرکت تعاونی کره تنها موسسه ای است که فعالیت تجاری کلی فروشی را به مفهوم دقیق آن اداره می کند. این شرکت دارای ۹۱ عضو می باشد. این موسسه اکثراً توزیع کتابهای عمومی، مرجع، غیردرسی، دانشگاهی و کتابهای کودکان را به عهده دارد ولی در پخش ادواریها فعالیت ندارد. موسسات انتشاراتی که به شرکت تعاونی پیوسته اند ۸۳ کتابفروش معرفی کرده اند تا کتابها برای خرده فروشی در اختیار آنان قرار گیرد.

کتابهایی که در سال ۱۹۷۳ از طریق شرکت تعاونی فروخته شده است معادل ۶۳۷,۰۰۰ دلار آمریکایی بوده که این مبلغ ۲/۲٪ درصد کل فروشی است که از جانب انجمن ناشرین کره به مبلغ ۳۰,۰۰۰,۰۰۰ دلار آمریکایی تخمین زده شده بود. این موضوع به روشنی ضعف عملکرد شرکت تعاونی کتاب را که هنوز برای فعالیت گسترده در سراسر کشور با مشکلاتی مواجه است نشان می دهد.

در جمهوری خلق کره مرکز نمایشگاه کتاب کره با حمایت دولت تشکیل شده و این قسمتی از برنامه بانک کتاب کره است. در حال حاضر فقط در شهر سئول پایتخت کره شمالی چنین نمایشگاهی برپاست و در آینده

شعبات آن در مراکز استانها و شهرهای بزرگ برپا خواهد شد. در این کشور بیشتر کتابفروشیها در شهرهای بزرگ متمرکزند. با وجودیکه روشهای رساندن کتاب به وسیله پست و باشگاههای کتاب (۱) در حال توسعه هستند، ولی هنوز هم نمایندگان فروشرتنها کسانی هستند که کتاب به مناطق روستایی می‌برند و بی دسترس سربع و کافی به کتاب در مناطق روستایی با مشکلاتی روبروست.

از اقدامات مهم و موثر در این کشور تشویق کتابخوانی زگسترش عادت به مطالعه و ناسیس "کتابخانه های کوچک روستایی ۲ است. هدف از این اقدام کمک به ریشه کن ساختن بیسوادی، توسعه دانشرفنی مربوط به تولید کشاورزی و بالابردن دانستنیهای زندگی است. برای بهتر ساختن و پیشبرد هدفهای این برنامه ساکنان مناطق روستایی و مراکز ماهیگیری بهمراجه و دریافت کتاب به عنوان منابع استفاده و کسب اطلاعات تشویق می‌شوند.

این برنامه در سال ۱۹۶۰ شروع شده است و در حال حاضر در حدود ۳۵۰۰۰ کتابخانه کوچک روستایی در سراسر کره شمالی مشغول فعالیت هستند. این کتابخانهها درست با کارکرد کتابخانه ولی در سطح محدودتر و کوچکتری عمل می‌کنند و نقش عمده‌ای در گسترش عادت مطالعه در میان مردم دارند. این کاری است ابتکاری که بر اساس شعار "گسترش ملی مطالعه" به وجود آمده است و نمونه‌اش در کشورهای دیگر به مورد اجرا گذاشته نشده است.

ارکان اصلی کتابخانه‌های روستایی عبارتند از:

- ۱- مجموعه‌ای با ۲۰۰ جلد کتاب، که به وقت از میان کتابهای خوب و اساسی انتخاب می‌شوند.
- ۲- مقداری وسایل ضروری کتابخانه (مثل کارت، لوازم التحریر و غیره)
- ۳- تعدادی از افراد منتخب روستایی که به عنوان کارکنان مسئول

۴- قفسه کتاب که دارای اندازه‌های استاندارد در همه کتابخانه‌های کوچک روستایی است یعنی به عرض ۹۱ سانتیمتر و به بلندی ۱۳۵ سانتیمتر که از چوب ساخته شده و دارای پنجره‌های شیشه‌ای با دو کشو برای روزنامه و لوازم التحریر و غیره است. قفسه کتاب در باشگاه کتاب روستایی ساختمان کتابخانه برای استفاده عموم قرار می‌گیرد.

دلیل به وجود آمدن کتابخانه‌های کوچک روستایی در جمهوری خلق کره پیشرفت قدرت اقتصادی کشور و توجه مسئولین امر به پرورش فکری مردم است که بهترین و موثرترین روش پرورش فکری را در تشویق مردم به مطالعه می‌دانند. برای نیل بدین هدف کتابخانه‌های عمومی کره کافی نبودند، زیرا کره دارای ۷۰ کتابخانه عمومی بود که در واقع به هر ۵۰۰ نفر یک کتابخانه عمومی می‌رسید و تازه اکثر این کتابخانه‌ها در شهرها قرار داشتند و مردم مناطق روستایی و مراکز ماهیگیری از خدمات کتابخانه‌های عمومی نمی‌توانستند استفاده کنند. کتابخانه‌های کوچک روستایی در روستاها و مراکز ماهیگیری که جمعیتی در حدود ۲۰۰ تا ۵۰۰ نفر دارند و فاقد خدمات کتابخانه هستند تاسیس می‌شوند.

شکاف عمیق اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و غیره در میان مناطق روستایی و شهری وجود دارد. کتابخانه کوچک روستایی که امکانات مطالعه را برای مردم مناطق روستایی و مراکز ماهیگیری فراهم می‌آورد در واقع پلی برای پیوستن و ارتباط دادن مناطق شهری و روستایی است.

تاسیس کتابخانه کوچک روستایی بطرق مختلف انجام می‌گیرد. گاهی افرادی کمکهای مالی می‌کنند و در جایی انجمنهای محلی به تاسیس کتابخانه در روستای خود همت می‌گمارند که البته اکثراً از کمکهای ملی و دولتی نیز برخوردار می‌شوند. کلیه برنامه‌های تاسیس و ترتیب یک کتابخانه کوچک روستایی توسط انجمن کتابخانه‌های کوچک روستایی کره انجام گرفته و اداره

هزینه تاسیس چنین کتابخانه‌ای در حدود ۱۰۰۰۰ هوان (معادل ۲۵۰۰ دلار آمریکایی) است . مجموعه اصلی شامل ۲۰۰ تا ۳۰۰ جلد کتاب است که به وسیله انجمن محلی و با توجه به جامعه خوانندگان روستا انتخاب می شود . وسایل يك کتابخانه کوچک روستایی شامل مهر کتابخانه ، دفترچه‌های یادداشت و لوازم التحریر برای ثبت و گردش کتاب است . البته گاهی نیز ممکن است باشگاه‌های کتاب روشهایی برای کسب درآمد برای کتابخانه به کار ببرند یا افرادی را طلبانه کمک‌هایی برای گسترش مجموعه کتابخانه بکنند .

روش امانت بین کتابخانه‌ها در میان کتابخانه‌های کوچک روستایی انجام می گیرد . باشگاه‌های کتاب روستاها در یکی از مراکز جلسه‌ای تشکیل می دهند و در مورد مبادله کتاب و همچنین استفاده از عقاید و نظریات اعضا در بهبود خدمات کتابخانه به تبادل نظر می پردازند . کتابخانه‌های مجهز دارای چند صد جلد کتاب هستند . از طرف دیگر کتابخانه‌هایی که دارای مدیریت ضعیف هستند فقط از مجموعه اولیه استفاده می کنند و به کندی توسعه می یابند .

روش دیگری هم برای امانت بین کتابخانه‌های عمومی و کتابخانه‌های کوچک روستایی اجرا می شود . بدین منظور کتابخانه‌های عمومی تعدادی کتاب به عنوان امانت به مدت طولانی در اختیار کتابخانه‌های کوچک روستایی قرار می دهند که اینکار موجب غنی شدن کتابخانه کوچک روستایی و در نتیجه جلب توجه مردم به کتابخانه و تقویت عادت مطالعه آنهاست . البته پس از پایان مدت بایستی کتابها به کتابخانه عمومی برگردانده شوند تا تعدادی دیگر به عنوان امانت در اختیار کتابخانه کوچک روستایی قرار گیرد . این کار به دلیل دور بودن کتابخانه‌های عمومی با مشکلات حمل و نقل روبروست که مانع خدمات

گسترده امانت بین کتابخانه عمومی و کتابخانه‌های کوچک روستایی می‌شود .
خلاصه‌ای از فعالیتهای انجمن کتابخانه‌های کوچک روستایی جمهوری
خلق کره را می‌توان به شرح زیر شمرد :

- ۱- سازمان دهی و راهنمایی باشگاههای کتاب
- ۲- نشر و توزیع مجله " ماهانه کتابخانه کوچک روستایی "
- ۳- نشر و توزیع مجموعه کتابهای کشاورزی با تصاویر زیاد
- ۴- آموزش نمایندگان کتابخانه‌های کوچک روستایی
- ۵- انتخاب و توزیع کتابهای خوب برای کتابخانه‌ها
- ۶- ترتیب برنامه‌های خرید کتاب
- ۷- رهبری کارهای تحقیقی در کتابخانه‌ها
- ۸- تنظیم مسافرت‌های آشنایی با کتابخانه‌های کوچک روستایی
- ۹- رهبری و راهنماییهای انفرادی به وسیله متخصصین
- ۱۰- گردآوری و توزیع کتابهای اهدائی در بین کتابخانه‌ها

سری لاسکا (سیلان)

وسعت :	۶۵۶۱۰	کیلومتر مربع
جمعیت :	۱۲۳۰۰۰۰۰۰	نفر
درصد باسواد :	۸۰%	

شبکه خطوط آهن و راه‌های این کشور عامل بزرگی در ارتباط میان
شهرهای بزرگ و مساله توزیع کتاب است.

باسوادی در این کشور از درصد قابل توجهی برخوردار است زیرا
۸۰٪ درصد مردم این کشور قادر به خواندن و نوشتن هستند و این بدین
معنی است که ۹ میلیون نفر از جمعیت این کشور بالفعل از قدرت خواندن
برخوردارند که این رقم حائز اهمیت به سزایی است.
باوجود امتیازاتی که سری لانکا از نظر بالابودن سطح سواد دارد باید

از آن کرد که صنعت کتاب این کشور به دلیل اقتصادی کاملاً جوابگویی
نیازهای مردمش نیست. کاهش مبادلات خارجی که در برابر چای، لاستیک
و نارگیل صورت می‌گرفت اثر زیادی در صنعت کتاب داشته است.

کشور سری لانکا با کمبود کاغذ روبرو است و تنها کارخانه کاغذ سازی این
کشور به سختی می‌تواند $\frac{1}{3}$ نیاز آن را تامین کند. تولید سالانه این
کارخانه بالغ بر ۲۲۵۰۰ تن می‌باشد. تولیدهای محلی و مقداری هم
که به عنوان هدایای از کشورهای خارج دریافت می‌دارد در حدود کمتر
از نصف نیاز کاغذ این کشور را برمی‌آورد. ناشران خصوصی به علت
کمبود کاغذ نمی‌توانند به طور کامل و گسترده از وسایل چاپ و نشر خود
استفاده کنند. به علاوه گاهی هم کاغذ بازار سیاه پیدا می‌کند و به
قیمت گرانتری فروخته می‌شود که در نتیجه مشکلات زیادی را به بار می‌آورد.
در صنعت تولید و نشر تحولات کمی به چشم می‌خورد. ناشرین
اکثراً خودشان تولیدات خود را توزیع می‌کنند و این امر به خصوص در مناطق
روستایی باعث می‌شود که کتاب به قیمت گرانتری بدست خوانندگان برسد.
در مناطق روستایی کتاب را می‌توان از اشخاصی که فروشند اجناس گوناگون
هستند تهیه کرد زیرا پائین بودن سطح فروش منحصراً اجازه پرداختن
به شغل کتابفروشی را نمی‌دهد.

در سری لانکا از کتابخانه سیار استفاده نمی‌شود و کاربرد عملی آن هم
در آینده نزدیک به دلیل افزایش بهای سوخت با مشکلاتی بیشتر روبرو
خواهد بود. تولید و توزیع کتابهای درسی را ناشران خصوصی انجام
می‌دهند. در جاهاییکه سود تولید کتابهای درسی کم است ناشران
تولید کتابهای عمومی را ترجیح می‌دهند.

در سری لانکا مطالعه منظمی درباره روشهای عادت به مطالعه صورت
نگرفته است. مردم زیاد کتاب نمی‌خرند ولی $\frac{8}{5}$ میلیون نفر هر روز روزنامه‌های
مورد نظر خود را می‌خوانند. اشخاص مسن‌تر متون مذهبی را که اکثراً

در معابد بودایی ها موجود است مطالعه می کنند ، البته در اینجاها هم خواندن به معنی واقعی نیست بلکه بیشتر صورت گوش دادن به شخصی است که متن مذهبی را به صدای بلند می خواند . جوانان بیشتر به خواندن رمان رغبت نشان می دهند .

میان مناطق شهری و روستایی از نظر قدرت خرید ، خدمات کتابخانه مراکز فروش و یا انتخاب کتاب هائی که در دسترس است تفاوت فاحشی به چشم می خورد که تنها با امکاناتی نظیر ارزانی کتاب ، بیشتر در دسترس بودن کتابهای گوناگون و گسترش شبکه کتابخانه های روستایی می توان این فاصله را تا حدی کاهش داد .

زبان نشریات در درجه اول سینهاالا Sinhala و بعد از آن زبان تامیل است . از نقش زبان انگلیسی به عنوان زبان آموزش در سالهای اخیر کاسته شده و در عوض پیشرفتهایی در استفاده از زبانهای محلی و به کارگرفتن آنها در امور آموزشی به چشم می خورد . با وجود اینکه زبان سینهاالا از اهمیت و نفوذ بیشتری برخوردار است ولی به هر حال زبان تامیل نیز خوانندگان دارد و این مساله دوزبانی بودن تاثیرات زیادی در رکود و کندی به وجود آمدن عادت مطالعه در میان مردم دارد .

تالیفات محلی سری لانکا به میزان کمی صورت می گیرد . در جوامع در حال توسعه خیلی مشکل است که مولفین بتوانند فقط با افکار و تصورات خودشان تالیفاتی داشته باشند زیرا مسایل بسیاری در امر تالیف و سپس چاپ و نشر کتاب پیش می آید و محدودیتهایی ایجاد می کند و از طرف دیگر پرداختن به مقوله هایی مانند ادبیات کودکان با مسایل و رقابتهایی روبرو است که موجب پائین آمدن قیمت کتاب و در نتیجه رکود آن در برابر کتابهای وارداتی می شود .

در کشور سری لانکا برنامه های به طور آزمایشی در منطقه کندی Kandy از طرف بخش خدمات کتابخانه ملی این کشور و به کمک یونسکو در دست

اجراست. در این پروژه، کتابها از شورای مرکزی کتابخانه‌های روستایی در داخل جمعیه‌هایی به روستاهای مجاور فرستاده می‌شوند تا در دسترس مردم قرار گیرد. خدمات این کتابخانه‌ها در محل توسط افراد وانجمن‌های محلی داوطلبانه صورت می‌گیرد و مورد استقبال مردم است.

شورای ملی گسترش کتاب سری لانکا در سال ۱۹۷۲ تاسیس شد و از آنجائیکه برای حمایت و گسترش کتاب در این کشور سازمان مسئول مشخص وجود نداشت این اقدام قدم بزرگی در راه بهبود وضع کتاب به شمار می‌رود. در حال حاضر این شورای ارای محل مخصوص است و سالیانه در حدود ۲۰۰۰۰۰۰ روپیه سیلانی بودجه دارد. در میان فعالیتهای گوناگونی که انجام می‌دهد باید از برگزاری نمایشگاههای کتاب، ترتیب جلسات سخنرانی و ملاقات مولفین داخلی با مردم و معرفی کتاب نام برد.

سنگاپور

وسعت:	۵۸۶	کیلومتر مربع
جمعیت:	۲۱۸۵۰۰۰	نفر
درصد باسواد:	۷۲%	

جمهوری سنگاپور جزیره‌ای است که در سمت در قلب منطقه جنوب شرقی آسیا و در کنار خطوط بین المللی کشتیرانی و هوایی واقع شده است و ۴۰٪ درصد از جمعیت این کشور در مناطق دور افتاده و روستاها زندگی می‌کنند و در سال ۱۹۷۱ دارای درآمد سرانه بالغ بر ۱۰۴۱ دلار آمریکایی بوده‌اند. جمهوری سنگاپور از موقعیست بخصوصی در میان کشورهای منطقه برخوردار است و از نظر اقتصادی فرهنگی و اجتماعی در ردیف کشورهای توسعه یافته است و مردم آن نسبت به مردم سایر کشورهای منطقه از رفاه بیشتری برخوردارند.

سنگاپور متشکل از جامعه‌ای چند نژادی و چند زبانی است. جمعیت آن را سه گروه اصلی تشکیل می‌دهند که عبارتند از: چینی، مالاکایی و هند و پاکستانی. گرچه زبان انگلیسی زبان دولت، قانون و سازمانهای

اداری سنگاپور است، زبانهای چینی، مالاکایی و تامیل هم به عنوان زبان رسمی و آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد. رواج چند زبان سبب پائین بودن تیراژ کتاب در هر یک از زبانهای یاد شده است.

در سالهای ۷۴-۱۹۷۳ از مجموع ۲,۷۵۳ میلیون دلار سنگاپور (معادل ۱۱۰۰ میلیون دلار امریکایی) مبلغی بیش از ۱۰٪ درصد به آموزش و پرورش این کشور اختصاص داده شده بود.

نیاز به مواد خواندنی مردمی که در خارج از جزیره اصلی و در مناطق دور افتاده زندگی می‌کنند به خوبی برآورده نمی‌شود. زیرا مرکزی برای توزیع و فروش کتاب در این مناطق وجود ندارد. با وجود این که هزینه پستی برای کتاب کمتر است ولی کوششی جدی برای رساندن کتاب به مناطق دور دست صورت نگرفته است. کتابخانه ملی دارای چند کتابخانه سیار است که به برخی از مراکز کتاب می‌رساند ولی برای امانت دادن مجموعه‌های کتاب به مناطقی که مردم مستر دسترسی به این مراکز ندارند اقدامی نمی‌شود.

وظیفه توسعه کتاب به عهده دو وزارت خانه آموزش و پرورش و فرهنگ است. اداره انتشارات مواد آموزشی در سال ۱۹۶۸ تحت سرپرستی وزارت آموزش و پرورش برای تهیه کتابهای درسی با کیفیت و قیمت مناسب برای دانش‌آموزان تاسیس شد.

در سال ۱۹۷۲ در حدود ۵۰۸ عنوان (۳,۴۷۶,۳۰۳ نسخه) در سنگاپور به چاپ رسید که ۱۳۵ عنوان (۱,۶۳۷,۹۵۶ نسخه) از این تعداد کتابهای درسی بود. کتابهای درسی در سطح ملی یکنواخت نیستند و ناشران خصوصی می‌توانند کتابهای دستنویس یا چاپ شده برای پذیرش دولت عرضه کنند و بعد از تصویب آن را منتشر سازند. در مورد کتابهای درسی دو شیوه به کار می‌رود: اجباری و توصیه‌ای. یعنی در جاهایی که

به دلایل نژادی و زبانی کتابهای درسی اجباری مورد استفاده قرار نمی‌گیرد باید کتابهایی را که وزارت آموزش و پرورش توصیه می‌کند مورد استفاده قرار دهند .

صنعت تولید کتاب بیشتر در دست موسسات تجارتمندی است . در سنگاپور اتحادیه ناشرین با ۳۰ عضو فعالیت می‌کند . ناشران محلی فعالیتشان کمتر است و اکثراً فاقد تجربه در امور چاپ و نشر و بازاریابی هستند . این ناشرین با رقابت سخت شعبات چند چاپخانه بزرگ هم روبرو هستند زیرا واحدهای اخیر در امور چاپ و نشر از افراد متخصص و حرفه‌ای سود می‌برند که خود امتیاز بزرگی به شمار می‌آید .

صنعت چاپ تا حد زیادی وابسته به فروش کتاب برای توزیع در سراسر سنگاپور است . هیچگونه یکنواختی در خط مشی‌های تجارت کتاب و تخفیف بهای آنها وجود ندارد و روش تجارت کتاب همواره از جانب فروشندگان و ناشران مورد اعتراض است و قیمت نامتعادل و متغیر کتاب موجب مشکلات زیادی می‌شود .

امکانات چاپ در سنگاپور دارای موقعیت مناسبی است و استاندارد تولید کتاب بالاست . از سال ۱۹۶۶ تا سال ۱۹۷۱ تعداد کسانی که موفق به دریافت گواهینامه در امور چاپ و نشر شده‌اند از ۱۹۷ به ۲۹۳ نفر افزایش یافته است . با تاسیس دو شرکت بین‌المللی و گسترش موسسات چاپ و نشر موجود ، در آینده نزدیک سنگاپور یک مرکز مهم چاپ و نشر با امکانات تربیت تکنسین و متخصص چاپ در زمینه چاپ با روش حروف چینی و افست خواهد شد .

کتابخانه ملی سنگاپور کتابخانه عمومی آن کشور نیز هست . کتابخانه ملی از سال ۱۹۶۹ کتابشناسی ملی سنگاپور را منتشر می‌کند . کتابخانه ملی دارای چهار شعبه به طور تمام وقت و دو شعبه دیگر به طور نیمه وقت است . علاوه بر این کتابخانه ملی ، خدمات کتابخانه سیار و رساندن

کتاب به ۴ مرکز شهری و ۸ مرکز روستائی را به عهده دارد .
 شورای ملی توسعه کتاب سنگاپور اخیرا در تهیه ، توزیع و معرفی کتاب
 در سراسر کشور پیشقدم شده است . یکی از این فعالیتهاى مهم
 " جشنواره کتاب " است که هر ساله در این کشور برگزار می شود . این
 شورا فهرست کتابهای منتشر شده به زبانهای چینی و انگلیسی را هر سال
 تکثیر و در اختیار کتابخانه ها ، مدارس ، کتابفروشیها و افراد علاقمند
 می گذارد . یکی دیگر از فعالیتهاى شورا انتشار کتاب سالانه " دنیای
 کتاب سنگاپور " است که مقالات مربوط به صنعت و تجارت کتاب ، معرفی کتاب
 و فهرست کتابهای داخلی را در بر دارد .

فیلیپین

وسعت :	۳۰۰۰۰۰	کیلومتر مربع
جمعیت :	۴۰۰۰۰۰۰۰	نفر
درصد باسواد :	۸۳%	

جمهوری فیلیپین از ۷۰۰۰ جزیره کوچک و بزرگ درست شده است
 و ۸۰٪ مردم آن را روستائیان تشکیل می دهند .
 از بودجه سالانه این کشور که در سال ۱۹۷۴ معادل ۸۶۰ میلیون
 دلار آمریکایی بود قریب به ۲۳٪ به آموزش و پرورش اختصاص داده شده
 بود که از این مبلغ ۴ میلیون دلار صرف انتشار و گسترش کتاب در کشور
 شده است . مانند بیشتر کشورهای آسیایی در فیلیپین هم توجه اصلی
 به تولید کتابهای درسی خصوصاً در سطوح ابتدائی و متوسطه است . حدود
 ۳۵ عنوان در هر سال برای مدارس دولتی منتشر می شود که تیراژ پنجم
 عنوان آن ۴۰۰،۰۰۰ نسخه است و سی عنوان بقیه به تعداد ۵۰،۰۰۰
 نسخه تکثیر می شود .

طبق قوانینی که در فیلیپین به تصویب رسیده است کلیه انتشارات
 دولتی باید تحت نظر اداره ای به نام دفتر چاپ انجام گیرد ولی از آنجائیکه

در مدت زمان محدودی می‌بایستی چندین هزار نسخه کتاب تکثیر شود
لازم دانسته‌اند که ناشرین خصوصی را نیز در این تولید سهیم سازند .
هر چند که با سوادان این کشور ۸۳٪ جمعیت را تشکیل
می‌دهند ولی بیشتر شاگردان پس از پایان دوره ابتدائی ترك تحصیل
می‌کنند . هیچ برنامه خاصی برای تولید و توزیع مواد خواندنی برای
این عده‌ای که ترك تحصیل می‌کنند وجود ندارد و طبیعا پس از مدتی
این عده هم در زمره کم سوادان درمی‌آیند و هیچگونه علاقه‌ای هم به
مطالعه نشان نمی‌دهند . کمتر کتابی برای کودکان و نوجوانان تهیه
و تدوین می‌شود . عدم علاقه به مطالعه و نداشتن قدرت خرید و عامل
مهمی هستند که از راه یافتن کتاب به دنیای کودکان این کشور جلوگیری
می‌کنند . البته سازمانی به عنوان انجمن ادبیات کودکان در فیلیپین
اخیرا پدید آمده است که چند کار چشمگیر در زمینه کتابهای کودکان انجام
داده است . انجمن کتابداران فیلیپین که دارای سازمان نظام یافته
و مستحکمی است از سال ۱۹۲۳ فعالیت خود را آغاز کرده است . در این
کشور کتابخانه‌های عمومی ، مدرسه‌ای و دانشگاهی وجود دارد ولی
تعدادشان کافی نیست و از نظر مالی هم پیوسته در مضیقه‌اند . بیشتر
مدارس ابتدائی فاقد کتابخانه هستند . اگر در مدارس کتابخانه هم
وجود داشته باشد مجموعه‌ها غالبا اهدائی هستند و کتابهای کهنه
و خارجی که نیازهای کودکان فیلیپینی را بر نمی‌آورد . مسلم است
که چنین کتابخانه‌هایی کمتر می‌توانند نقشی را که از آنها انتظار می‌رود در
پرورش عادت مطالعه کودکان ایفا کنند .

در چنین موقعیتی ادبیات عامه ، قصه ، مجله و مطالب فکاهی که
به زبانهای بومی منتشر می‌شوند در میان مردم روستایی بازار خوبی پیدا
کرده‌اند . محل فروش این مواد در مفازه‌هاست و عده‌ای دستفروش هم
آنها را ارائه می‌نمایند .

تنها وسیله‌ای که برای گسترش و فروش کتاب در مناطق روستایی — مورد استفاده قرار می‌گیرد نمایندگان ناشرین هستند که گاهی به روستاها می‌روند. تعدادی هم کتابخانه‌های سیار در این کشور هستند که متأسفانه تعدادشان کافی نیست. انجمن‌های ده عهده‌دار تاسیس و اداره کتابخانه‌های روستایی هستند ولی عملاً فعالیت زیادی نمی‌کنند. به طوریکه از ۳۳۰۰۰ انجمن ده فقط ۳۳ کتابخانه حاصل شده است. ظاهراً ۳۵۰ تا ۴۰۰ ناشر در فیلیپین فعالیت دارند ولی بازده سالیانه این عده با احتساب جزوه‌ها و مطالب تجدید چاپ شده از ۱۰۰۰۰ عنوان تجاوز نمی‌کند. $\frac{۲}{۴}$ کتابهایی که منتشر می‌شوند به زبان انگلیسی و بقیه به زبان متداول محلی یعنی تاگالوگ Tagalog، سه بوآنو (Cebuano) و ایلوکانو Ilocano هستند. بیشتر کتابهای دانشگاهی از خارج وارد می‌شوند. مجموع کتابهایی که در زمینه‌های مختلف در سال تحصیلی ۷۲-۱۹۷۱ وارد فیلیپین شده است بالغ بر ۲۹۰، ۸۴۴، ۳ جلد به مبلغ ۳۳۲، ۲۸۴، ۴ دلار آمریکائی است. ناشران و کتابفروشان این کشور اتحادیه‌ای ندارند و فقط سازمانی به نام اتحادیه کارگزاران کتاب وجود دارد که پس از جنگ دوم جهانی به وجود آمده است و در حال حاضر ۲۵ شرکت فروش و انتشار کتاب را در بر می‌گیرد. بیشتر ناشران فیلیپینی کتابفروش و چاپخانه‌دار هم هستند. ۷۲۰ چاپخانه خصوصی در اطراف مانیل فعالیت دارند که بیشتر آنها بسیار کوچک هستند و فقط ۲۰ چاپخانه در این کشور می‌توان یافت که مجهز به وسایل جدید هستند. "بنیاد صنایع چاپ فیلیپینی" که یک موسسه خصوصی است هر سال دوره‌هایی به مدت ۶ تا ۸ ماه برای تربیت کارکنان چاپخانه‌ها دایر می‌کند. دانشکده هنر و تجارت فیلیپین هم که یک مدرسه حرفه‌ای است دارای دوره دو ساله تربیت کارشناس چاپ است.

در زمینه نشر و توزیع کتاب جز بخش علوم کتابداری و رسانه‌های گروهی فیلیپین هیچ سازمان دیگری فعالیت نمی‌کند. در مقایسه با سایر کشورهای آسیای صنعت تولید کتاب در فیلیپین از معیارهای قابل قبول‌تری برخوردار است و کاغذ هم به آسانی در دسترس قرار دارد. مصرف کاغذ سالانه کاغذ ۷۵۰۰۰ تن برای روزنامه و ۷۰۰۰ تن برای کتاب است که از بازارهای داخلی تامین می‌شوند.

کتابهای عمومی به آسانی و سرعت کافی در فیلیپین به فروش نمی‌رود. بطور مثال فروش ۱۰۰۰ نسخه از یک داستان تقریباً دو سال طول می‌کشد. شاید این بدان سبب است که علاوه بر مشکلات دیگر سازمان نظام یافته‌ای هم برای عرضه کتاب وجود ندارد.

لائوس

وسعت:	۲۳۶۸۰۰	کیلومتر مربع
جمعیت:	۳۰۳۳۰۰۰	نفر
درصد باسواد:	؟	

ریشه مشکلات کشور لائوس در امر تولید و توزیع کتاب مربوط به سالهای پیش از استقلال می‌شود. کشور فرانسه مانند هر استعمارگر دیگری زبان خود را در میان مردم لائوس رواج داده است. مسلماً برای رسیدن به هدف اشاعه زبان بیگانه در کشور استعمار زده بهترین وسیله پخش مواد خواندنی به این زبان در میان مردم و تضعیف زبان ملی مردم آن کشور است. دولت فرانسه در طول مدت استعمار آنچنان در رواج زبان خود در لائوس پیش‌رفته است که امروزه پاک سازی لائوس از این زبان بیگانه و رایج ساختن زبان ملی مشکل بزرگی پیش‌آورده است. علاوه بر رواج زبان، نهاد های آموزشی و فرهنگی هم نتوانسته‌اند خود را از تعدن و فرهنگ استعماری بپرهانند در لائوس امروز تلاش عمده بر آن است که کتابهایی که قبلاً به زبان فرانسه وارد این کشور شده‌اند و یا در همانجا تولید شده‌اند به زبان ملی برگردانده شوند، و آنگاه برنامه تقویت و توزیع مواد خواندنی به زبان ملی به اجرا درآید.

عمل اجرا و پی گیری چنین برنامه های خالی از مشکلات اقتصادی،
کمبود متخصص و زمان نخواهد بود. البته پی بردن به ماهیت چنین برنامه ها
و پیاده کردن و نتیجه گیریهای مثبت از آن مدتها قبل یعنی پس از جنگ
جهانی دوم شروع شده است. برای به ثمر رساندن هر چه بیشتر و بهتر
این برنامه کشور لائوس از کشورهای همسایه و سازمانهای بین المللی هم
یاری طلبیده است. موفقیت برنامه تولید و توزیع کتاب در این کشور
با عوامل زیادی پیوند دارد که مهمترین آنها را باید عدم رغبت به
سرمایه گذاری در کار نشر، پائین بودن درآمد سرانه، کمبود وسایل
حمل و نقل و نامساعد بودن راههای مناطق روستایی و کوهستانی دانست.
تمام این مشکلات از سطح پائین وضع اقتصادی مردم این کشور حکایت
می کند.

در حال حاضر توزیع کتاب و رساندن آن به مراکز استانها به وسیله
هوایما انجام می گیرد. گاهی مناطق کوهستانی و دوره افتاده آنچنان
صعب الوصول هستند که در کار توزیع و رساندن کتاب از هلیکوپتر هم
استفاده می شود. به توزیع کتاب در میان جوانان و کودکان اهمیت
زیادی در این کشور داده می شود. شاگردانی که از قدرت خرید
زیادی برخوردار نیستند مجانا کتابهای درسی مورد نیازشان را از طریق
سازمانهای دولتی دریافت می کنند. ولی فرزندان اشخاصی که دارای قدرت
خرید بالاتری هستند باید کتابهایشان را شخصا تهیه کنند.

خدمات پستی در این کشور هنوز به صورت گسترده انجام نمی گیرد
و این خود مشکل دیگری در امر کتاب رسانی را پدید می آورد. حاصل
کلام آن که اقدامات و فعالیت های مسئولان تولید و توزیع کتاب در این کشور
هنوز در آغاز راه است و بایستی منتظر نتایج این فعالیت ها و تلاشی که
برای گسترش زبان ملی و کتابهایی به این زبان در این کشور انجام می گیرد بود.

وسعت:	۳۲۹۷۲۶	کیلومتر مربع
جمعیت:	۱۱۰۰۰۰۰۰	نفر
درصد باسواد:	۷۵%	

۷۰٪ از جمعیت مالزی ساکن مناطق روستایی هستند. رقم ۷۵ درصد نشان می‌دهد که تعداد با سوادان این کشور بسیار بالاست کسب چنین موفقیتی در سایه توجه دولت و صرف قسمت زیادی از بودجه کشور در این راه بوده است. بودجه سالانه مالزی در سال ۱۹۷۴، دوهزار میلیون دلار آمریکایی بوده که از این مبلغ حدود ۳۶۰ میلیون دلار صرف آموزش و پرورش شده است.

مالزی کشوری چند نژادی و چند زبانه است که از اقوام مالی، چینی و تعدادی هندی و پاکستانی و سایر نژادها تشکیل شده است. زبانهای رایج این کشور مالی، چینی، انگلیسی، تامیل و هندوستانی است. انتشار کتاب پس از سال ۱۹۵۷ که مالزی استقلال خود را به دست آورد با پاره‌ای مسائل روبرو شده است که از آن جمله تغییر زبان انگلیسی به زبان مالی است. این زبان در حال حاضر زبان رسمی این کشور به حساب می‌آید.

واردات کتاب در مالزی با بازسازی نظام آموزشی دگرگونی زیادی یافته است و اکنون سعی بر آن است تا کتابها بر زمینه‌های ملی و محلی تکیه داشته باشند. افزایش درآمد ملی این کشور هم در گسترش صنعت تولید و نشر کتاب نقش مهمی را ایفا کرده است.

تولید کتاب در این کشور بیشتر شامل کتابهای درسی می‌شود. عوامل پدید آورنده چنین وضعیک جانبهای نداشتن عادت مطالعه آزاد و همچنین تعداد زیاد دانش‌آموزان است که اکثریت جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند.

از سال ۱۹۷۲ تا کنون ۱۶۰۰ عنوان کتاب درسی در مالزی به چاپ رسیده است که حدود ۹۰٪ از آنها با توجه به نیازهای محلی تهیه و تدوین شده‌اند.

در مالزی تعریفی که از "سواد" می‌شود چنین است: "توانایی خواندن آگهی و نوشتن نامه".

جز در زمینه کتابهای درسی، انتشار کتاب در مالزی تا حد زیادی مورد غفلت قرار گرفته است. هیچگونه فعالیتی از جانب دولت یا دستگاههای انتشار خصوصی برای گسترش عادات مطالعه و توجه به کتابهای عمومی به عمل نیامده است. ادعای ناشران و کتابفروشان این است که بازار کتابهای عمومی در مالزی رونق ندارد و به سختی می‌توان چنین کتابهایی را به فروش رسانید. هر چند این ادعا در مواردی درست می‌نماید ولی ناگفته نماند که در قیاس مالزی با سایر کشورها و با توجه به میزان باسوادان و رفاه مردم این کشور می‌توان میدان وسیعی برای عرضه کتابهای عمومی به خصوص در مناطق شهری یافت. در حال حاضر مواد خواندنی خوب و مناسب برای خوانندگان در بازار کتاب کمیاب است.

بیش از ۷۰ ناشر خصوصی در مالزی فعالیت دارند که غالباً واحدهای کوچکی هستند با سرمایه‌های اندک. هیچ نوع تسهیلات خاصی برای صاحبان صنعت تولید و نشر فراهم نمی‌شود. در حالیکه در سایر زمینه‌ها امکانات زیادی برای سرمایه‌گذاری و بهره‌وری پدید آمده است. سود متوسطی که از سرمایه‌گذاری در راه انتشار بدست می‌آید بین ۵ تا ۱۰ درصد است.

حدود ۴۵۰ چاپخانه به ظرفیت‌های مختلف در مالزی دایر است ولی کار چاپ بیشتر به وسیله ۲۵ چاپخانه بزرگ که دارای دستگاههای چاپ افست هستند انجام می‌گیرد. کلیه امور مربوط به چاپ و صحافی در داخل

کشور است و خوشبختانه نتیجه کار به نحوی است که می‌تواند با تولیدات بیشتر کشورهای پیشرفته برابری کند .

دو کارخانه کاغذ سازی کوچک در مالزی تاسیس شده است که جوابگوی نیازهای داخلی نیست و ۹۰ درصد احتیاجات کاغذ این کشور از خارج تامین می‌شود .

در مالزی برنامه‌های آموزشی خاصی برای کارکنان انتشارات وجود ندارند . فقط دوره‌های آموزش بسیار کوتاهی در ضمن کار از جانب اتحادیه ناشرین و اتحادیه کتابفروشان مالزی هر از گاهی تشکیل می‌شود . در جوار این دوره‌ها گاهی اوقات کارکنان صنعت تولید و نشر کتاب در سمینارها و دوره‌های آموزشی که در خارج از مالزی تشکیل می‌شود شرکت می‌کنند . با توجه به وضع موجود ضروری به نظر می‌رسد که برنامه‌ای در سطح ملی برای تربیت و آموزش دست‌اندرکاران صنعت تولید و نشر فراهم آید .

نویسندگان این کشور هم از چندان حمایت و تشویقی برخوردار نیستند . جز چند جایزه کوچک ادبی هیچگونه فعالیت دیگری برای دلگرمی و پرورش استعداد نویسندگان در این کشور به عمل نمی‌آید . از دوره‌های آموزشی برای تربیت مترجم و گسترش نوشته‌های محلی هم خبری نیست .

در سطح آموزش عالی کتابهای علمی مورد نیاز بیشتر به زبانهای خارجی هستند و از کشورهای بیگانه تهیه می‌شوند . نبودن قانون حق مولف یکی دیگر از عوامل بازدارنده تالیف و انتشار کتاب در مالزی است . البته در سال ۱۹۶۹ دولت مالزی قانون جدیدی را برای حمایت از حق مولف به تصویب رساند ولی تا کنون چندان پشتیبان اجرایی نداشته است . مالزی هنوز به عضویت هیچ یک از مجامع بین‌المللی حق مولف نپیوسته است ولی مسئولین امر تمایل زیادی به انعقاد قرارداد با کشورهای آسیای جنوب شرقی دارند . آثارشان در مالزی تکثیر و ترجمه می‌شود نشان می‌دهند .

هر چند در مالزی تاکید زیادی بر تولید کتابهای درسی می‌شود اما

تا کنون هیچ اقدامی برای پرورش عادت مطالعه در شاگردان مدارس به عمل نیامده است. مدارس اکثراً فاقد کتابخانه هستند و هیچگونه توجهی هم به ضرورت این وسیله آموزشی نمی شود. درصد باسوادانی که جز کتابهای درسی مطالعه دیگری ندارند بین ۵۱ تا ۷۵ درصد است.

اخیراً کتابخانه ملی این کشور تاسیس یافته است و وظیفه آن برنامه ریزی و همکاری در گشایش کتابخانه های عمومی در سراسر مالزی است. در حال حاضر کتابخانه دانشگاهی در مالزی وجود دارد که مهمترین آنها کتابخانه مرکزی دانشگاه مالزی است. علاوه بر این کتابخانه های دیگر هم در مالزی وجود دارد که شامل کتابخانه های مدارس و برخی قرائت خانه هایی می شود که در روستاها و وابسته به بخش های آنها هستند. کتابخانه های روستایی و کتابخانه سیار در مالزی به چشم نمی خورد ولی برنامه دولت بر آنست که در هر یک از مدارس کشور کتابخانه ای تاسیس کند و پس از تجهیز مدارس واحد هایی هم در اماکن عمومی برای گسترش عادت مطالعه به وجود آورد.

نیپال

وسعت: ۱۴۰۷۹۸ کیلومتر مربع
 جمعیت: ۱۱۵۰۰۰۰۰ نفر
 درصد باسواد: ۱۴٪

۹۰ درصد از جمعیت کشور نیپال ساکن مناطق روستایی هستند. بازار کتاب به چندین دلیل بسیار محدود است. دلیل اول این است که روستائیان در مناطق دوره افتاده به سرمایه برند و دسترسی به آنها جز از راه هوا و کمک به حیوانات بارکش و باربران میسر نیست. در واقع دسترسی به برخی از مناطق این کشور از طریق هند بسیار آسان تر است تا از طریق کاتماندو که پایتخت این کشور است. بدیهی است که در چنین شرایطی

روستائیان به سختی می‌توانند به کتاب دسترسی پیدا کنند .

وضعی شاید هرگز نتوان از گسترش کتابخانه سخن گفت .

درصد بی سوادان این کشور معادل ۸۶ درصد کل جمعیت است

و تاسف انگیزتر این که بزرگسالان روستایی ۱۰۰٪ بی سواد هستند .

با توجه به این مانع حتی کتابهای مذهبی هم که در سراسر آسیا رواجی

نسبی دارند در بین این مردم نمی‌توانند خواستارانی پیدا کند .

فرستادن کتاب به میان مردم با مانع دیگری روبروست که آن بالا بودن

هزینه پستی است . بطور مثال می‌توان گفت که هزینه ارسال یک بسته

پستی از کاتماندو به برخی از مناطق این کشور به اندازه خرج فرستادن

همان بسته از کاتماندو به لندن خواهد بود . درآمد سرانه مردم در سال

۱۹۶۹ فقط ۷۴ دلار آمریکایی بوده است که طبیعتاً جایی برای خرید کتاب

در بودجه خانواده‌ها باقی نمی‌گذارد .

تنها کتابهایی که به مناطق دوره افتاده می‌رسند متون درسی هستند .

مغازه داران که احتیاجات روزانه مردم را از قبیل سبزی و خواربار می‌فروشند

موظف به رساندن کتابهای درسی در طی سال تحصیلی هستند .

با این وضع تعدادی از کتابها هم اختکار می‌شود که نشان می‌دهد

می‌توان امیدی به آیندهٔ حرفهٔ کتاب‌فروشی در نپال داشت!!

وزارت آموزش و پرورش مسئول توسعهٔ صنعت کتاب در این کشور است

ولی هیچگونه بودجه معینی برای این کار در نظر گرفته نشده است و عملاً

هم جز اقدامات ناچیزی در مورد کتابهای درسی فعالیت‌پیگیری از طرف

این وزارت خانه انجام نمی‌گیرد .

آکادمی سلطنتی نپال و دانشگاه تربیه‌یوان^۱ به طور غیر مستقیم

در کار نشر و تولید کتاب فعالیت دارند ولی آنچه حاصل می‌آید فقط

تعداد ناچیزی کتابهای دانشگاهی است که هیچ گونه نقشی در فرهنگ

عمومی و پدید آوردن عادت مطالعه در بین عامه مردم ندارند . سابقاً

1. Tribhuvan University

موسسه‌ای به نام بهاسا پراکاشانی^۱ به کمک دولت فعالیت داشت و سالانه حدود هزار عنوان کتاب منتشر می‌ساخت که متأسفانه چند سال پیش منحل شد و موسسه دیگری به نام ساجها^۲ پدید آمد که وظیفه‌اش تنها تولید کتابهای درسی تعیین شد. این موسسه و سازمان مواد آموزش جاناک^۳ مشترکاً کتابهای درسی و دیگر لوازم تحصیلی دانش‌آموزان نیپال را فراهم می‌آورند. تعداد انتشارات این دو موسسه بالغ بر ۱۰۰ عنوان کتاب درسی می‌شود که به تعداد ۴۲۵۰۰۰ نسخه چاپ و توزیع می‌گردد. طبق برنامه‌ای که تهیه شده است در سال ۱۹۷۶ مسئولیت تولید و توزیع کتابهای درسی نیپال را سازمان مواد آموزشی به تنهایی بر عهده خواهد داشت.

همزمان با فعالیتهایی که در زمینه کتابهای درسی انجام می‌گیرد ناشران خصوصی هم به چاپ و نشر کتابهایی که به معیاری و تصویب دولت رسیده است اقدام می‌کنند.

در حال حاضر ۸۵۰۰۰ دانش‌آموز در سطح ابتدایی مشغول به تحصیل هستند که فقط ۴٪ از این عده دوره دبستان را به پایان می‌رسانند و فقط نیمی از این ۴۰٪ می‌توانند به دبیرستان راه یابند. با توجه به این رقم می‌توان حدس زد که نیاز به کتاب برای کودکان سنین ۶ تا ۱۲ سال را باید بیشتر مورد توجه و دقت قرار داد.

کوهستانی بودن نیپال دلیل دیگری بر ضعف توزیع و پانگرفتن بازار کتاب است. تنها فعالیت تولید و توزیع کتاب در کاتماندو و پایتخت این کشور متمرکز شده است و به ندرت این فعالیت می‌تواند در شهرها و مناطق دور افتاده انجام شود. بی‌علاقگی کتابفروشان محلی هم

1. Bahasa Prakashani

2. Sajha

3. Janak Education Materials Organization

بدین سبب است که پس از طی مسافت طولانی و تحمل مخارج سنگین حمل و نقل تنها از ۸٪ تخفیف می‌توانند استفاده کنند. بازار عمده کتابهای غیردرسی نیال در دست‌د و کتابفروشی بزرگ پایتخت نشین است که آنها هم فعالیت خود را متوجه جهانگردان، روشنفکران محلی و وابستگان سیاسی خارجی می‌نمایند و بدین ترتیب برای فروش شریات خود بازاری می‌یابند که سودشان را تضمین کند.

به طور کلی کتابهای عمومی و غیردرسی در نیال وضعی نابه‌سامان و یاس‌آور دارند و آنچه که به تعدادی محدود به فروش می‌رود داستانهای سرگرم‌کننده و سبک هستند که صرفاً به خاطر وقت‌گذرانی به وسیله خوانندگان جوان مطالعه می‌شوند.

ناشران هندی توانسته‌اند در نیال بازاری هرچند محدود برای خود دست‌وپا کنند و بدین ترتیب بسیاری از ناشران محلی را با استفاده از آشننگی داخلی از میدان به دربرند.

مشکل دیگر نیال کمبود نیروی انسانی کارآمد و وسایل چاپ است که مشکل اول مهم‌تر به نظر می‌رسد. به طور نمونه می‌توان از سازمان مواد آموزشی "جاناک" نام برد که دارای بهترین ماشین‌الات چاپ است (که به کمک و سرمایه کشورهای خارجی در نیال نصب شده است) ولی کارگران ماهری که بتوانند از این وسایل استفاده کنند کمتر وجود دارند. بیشتر ناشران نیالی ناگزیرند کتابهای خود را در واراناسر هند وستان به چاپ برسانند که مسلماً موجب افزایش قیمت‌های کتاب خواهد شد.

در حال حاضر در نیال متخصص چاپ و نشر بسیار نایاب است و غالباً از متخصصان هندی استفاده می‌شود. در این کشور مسئله کاغذ هم خودنمایی می‌کند زیرا هیچ واحد صنعتی برای تولید کاغذ به وجود نیامده است و اگر هم چنین کارخانه‌ای تاسیس شود به علت ناچیز بودن مصرف‌کاغذ نخواهد توانست منافعی حاصل کند. در نیال هنوز هیچ گونه شواریا

موسسه به منظور گسترش کتاب و عادات مطالعه به جود نیامده است و بسیاری انتظار می رود با همکاری دولت و یونسکو در آینده اقدام به تاسیس چنین شورایی شود .

هندوستان

وسعت :	۳۲۶۸۰۹۰ کیلومتر مربع
جمعیت :	۶۰۰۰۰۰۰۰۰ نفر
درصد باسواد :	۳۰٪

وسعت و تضادهای گوناگون در هندوستان مشکلات این کشور را به شکلی مخصوص و غیر از کشورهای دیگر آسیایی در آورده است. مثلا آمار سال ۱۹۶۱ نشان می دهد که ۱۶۵۲ زبان مادری در این کشور رواج دارد که ۱۶ زبان در این بین از اهمیتی فوق العاده برخوردارند و دارای خط و نوشتار هستند .

مشکلات صنعت تولید کتاب در هندوستان به تنهایی با تمام دشواریهای موجود در سراسر قاره آسیا برابر است. از ۶۰۰ میلیون جمعیت این کشور ۸۰ درصدشان ساکن مناطق روستایی هستند که در ۶۰۰ هزار دهکده به وسعت ۳ میلیون کیلومتر مربع پراکنده اند. این آمار به خوبی نشان می دهد که چه مشکل بزرگی در راه توزیع و رساندن کتاب وجود دارد. تعداد باسوادان این کشور ۳۰ درصد کل جمعیت را تشکیل می دهند که غالبا در مراکز شهری ساکنند. مشکل اقتصادی هم نباید فراموش شود زیرا درآمد سرانه مردم از ۴ دلار آمریکا در هر سال تجاوز نمی کند .

هر چند که شبکه راه آهن این کشور از گسترگی و وسعت زیادی برخوردار است ولی با توجه به وسعت و زیادی روستاها هنوز هم نمی تواند پوشش کاملی داشته باشد. برای رساندن کتاب به روستاها وسایل چندانی وجود ندارد و مهمتر از همه شبکه های کتابخانه ای آنچنان نیستند که همه روستاها را دربرگیرند. وقتی با بی سوادی، فقر، عدم دسترسی

به کتاب و مشکلات مشابه روبرو می شویم مسلم است که نمی توان اقدام مناسبی در راه پدید آوردن عادت مطالعه انجام داد .

مانند اکثر کشورهای آسیایی ادبیات و فرهنگ سنتی و مذهبی در بین مردم مقامی والا یافته است و کتابهایی که در این زمینه ها منتشر می شوند خوانندگان زیادی دارند . دو کتاب معروف "بهاگواد گیتا" ۱ و "رامایانا" ۲ که هر دو از اسطوره های معروف مذهبی هستند طالبین بیشتری دارند . راهنماهای مذهبی از قبیل انتشارات ارزان قیمت حاوی اطلاعات طالع شناسی تقویمهای مراسم دینی هم بازار فروش خوبی در بین مردم هند دارند . محل عرضه ی این کتابها مغازه هایی است که مردم برای رفع نیازهای روزانه مجبورند به آنها مراجعه کنند . برای پدید آوردن عادت مطالعه در میان مردم هند می توان همراه با کتابهای عامه پسند انتشارات با ارزش تری از طریق همین مراکز ارائه داد .

در بررسی کتابخانه ها این موضوع روشن شده است که حتی اگر در مدرسه ای کتابخانه هم وجود داشته باشد به ندرت مورد استفاده قرار می گیرد . غالباً کتابها در قفسه های دور از دسترس دانش آموزان محبوس شده اند . وجود کتابخانه ها به هیچ وجه نمی تواند کاربرد و استفاده از آنها را تضمین کند و در اینجا است که نیاز واقعی به کتابداران مسئول و علاقه مند احساس می شود . بررسی که دولت هند در مورد عادت مطالعه شاگردان مدارس ابتدائی به عمل آورده است، نشان می دهد که میزان کتاب برای هر نفر ۱ / ۵ عنوان بوده است و نسخه های منتشر شده بیازاری با کاربرد هر عنوان $\frac{9}{1}$ درصد در سال بوده است . با توجه به این ارقام و حقایق اهمیت نیاز به کتابداران کودکان و تشویق کودکان به استفاده

1. Bhagavad Gita

2. Ramayana

از کتاب کاملاً مشهود است. تعداد کتابخانه‌هایی که تا ۸۰٪ کتابها^ی به فروش رفته را خریداری می‌کنند بسیار اندک است.

طبق آمار سالانه یونسکو که در سال ۱۹۷۰ منتشر شده است هند هشتمین کشور تولید کننده کتاب در جهان است. در سال ۱۹۷۱ تعداد ۱۳۴۱۶ عنوان منتشر شده است که در مقایسه با تعداد جمعیت، چندان رقم چشمگیری نمی‌تواند باشد. به غیر از کتابهای درسی تعداد نسخه‌های منتشر شده در بیشتر موارد بین ۱۰۰۰ تا ۳۰۰۰ نسخه است.

در اینجا بی مورد نیست که به طرح کتابخانه‌های شخصی یا مجموعه‌های خصوصی هم اشاره‌ای شود که در حال حاضر در جنوب هند اجرا می‌شود. طبق این طرح مردم می‌توانند اشتراک کتابهای جدید را از طریق کتابفروشیها و نمایندگان ناشرین به دست آورند و در مقابل همیشه از تخفیف‌های مناسب استفاده کنند. هر ماه مجله‌ای برای مشترکین فرستاده می‌شود تا عنوانهای دلخواهشان را انتخاب کنند. با این برنامه علاوه بر پدید آوردن عادت به خرید و مطالعه کتاب نظامی به توزیع کتاب داده می‌شود. ۴ درصد مشترکین این طرح ساکنین روستاهایی هستند که تا ده مایلی محل سکونتشان کتابفروشی وجود ندارد. این افراد مرتباً اطلاعات مربوط به کتابهای جدید را دریافت می‌دارند تا از میان آنها کتابهای مورد علاقه خود را انتخاب کنند. طرح مجموعه‌ها^ی خصوصی می‌تواند نیاز مناطق روستایی را به کتابفروشی و کتابخانه هم برآورد. این طرح با استقبال نسبی روبرو شده است. روسای انجمن‌های ده تدریجاً پذیرفته‌اند که باید مبلغی را به منظور مخارج کتابخانه در نظر بگیرند. در کنار این برنامه به تاسیس و اداره کتابخانه‌ها هم توجه شده است و به همین منظور بسته‌هایی حاوی کتاب و نوشت افزار همراه با دستورالعملهای ساده‌ای برای اداره کتابخانه‌ها آماده شده است. گزینش ابتدائی کتابها به وسیله عدای با در نظر گرفتن نیاز کلی جامعه

روستایی انجام می شود . البته به مسئولیت و وظایف روسای انجمن
ده نیز توجه شده است و این افراد می توانند تعدادی کتاب علاوه بر
مجموعه بنیادی برگزینند . هدف عمده در این برنامه آن نیست که فقط
کتاب در سطح روستاها انتخاب و تهیه شود ، بلکه قصد مهمتر بر آن است
که مردم فعالانه در امور کتابخانه های خود همکاری کنند .

با توجه به پیشرفت صنعتی این کشور ، می توان گفت از نظر قدرت
چاپ و وسایل مربوط به آن کمبودی در هندوستان به چشم نمی خورد ،
در حال حاضر حدود ۶۰۰۰ چاپخانه در این کشور فعالیت دارند
که ۳۹۸۵۰ واحد را چاپخانه های کوچک ، ۴۸۰۰ واحد را چاپخانه های
متوسط و ۱۳۵۰ واحد را چاپخانه های بزرگ تشکیل می دهند . مساله
مهم در این کشور تهیه کاغذ است . به طوریکه تا اواسط سال ۱۹۷۳ قیمت
کاغذ نسبت به شش سال گذشته ۰/۰۱۰۰ / افزایش یافته است و از این
سال به بعد این افزایش قیمت به ۰/۰۲۰۰ / رسیده است .

موقعیت نویسندگان هند هم از اطمینان زیادی برخوردار نیست
بدین مفهوم که کمتر می توانند از فروش آثار خود امرار معاش کنند و به همین
علت نویسندگان مطالب علمی سعی می کنند آثار خود را به ناشرین کشورهای
غربی ارائه دهند و اجباراً به زبانهای محلی توجه کمتری می شود . به طور
کلی در میان نویسندگان هند این واقعیت احساس می شود که ناشرین
کمتر به قراردادهای خود پایبندند و قانونی هم برای حمایت از نویسندگان
وجود ندارد . به نظر پدید آورندگان آثار گوناگون باید نظامنامه ای
حاکم بر روابط نویسندگان و ناشر هر چه زودتر تدوین و تصویب شود .

در زمینه مدیریت نشر هم نمی توان به آموزشهای فنی در هند
برخورد . تنها اقدامی که در این مورد صورت گرفته است از جانب
دانشگاه دهلی است که چند درس اختیاری برای دانشجویان دوره لیسانس
در زمینه انتشارات تعیین کرده است . دانشگاه مدرسه هم در نظر دارد

دوره سه ساله برای تربیت مدیران انتشاراتی آینده تاسیس نماید که شامل تربیت ویراستاران هم می شود. از سازمانهای مهمی که در هند سرگرم کار کتاب هستند می توان دفتر ملی توسعه کتاب را نام برد.

حاصل سخن

همواره بعد از بحث ها و بازگو کردن مشکلات و شناخت آنها تا حد امکان مساله بهبود بخشیدن به وضع موجود و برطرف ساختن مشکلات پیش می آید. در این جا نکات مهمی از پیشنهاداتی که نویسندگان و محققین کشورهای مورد بحث ارائه کرده اند، آورده می شود به امید آن که دست اندرکاران و آگاهان کتاب برای بهبود و پیشرفت بیش از پیش بازار کتاب و وضع نشر با استفاده از امکانات و پشتیبانی هایی که می توان به طور نسبی از آنها سود جست توجهی جدی مبذول دارند.

۱- تشکیل انجمن ملی توسعه و ترویج کتاب در کشورهای عضو یونسکو که فاقد چنین انجمنی هستند.

۲- تاسیس بانک آسیایی توسعه کتاب به منظور کمک به ناشران کشورهای منطقه.

۳- انجام تحقیقاتی در مورد نیازهای جامعه و آشنا ساختن ناشرین از برآیند این تحقیقات.

۴- کشورهای که تولید کننده کاغذ در منطقه هستند باید کاغذ را با قیمت مناسب و ارزانی در اختیار تولید کنندگان کتاب قرار دهند.

۵- باید سنت ها و ادبیات گویشی متداول میان مردم و به خصوص روستائیان در تهیه مواد خواندنی مورد استفاده و حمایت قرار گیرد.

۶- رسانه های گروهی هر کشوری باید برای آشنایی با کتاب و گسترش عادت مطالعه در میان مردم به کار گرفته شوند.

۷- در طول سال برنامه هایی برای معرفی کتاب مانند برگزینی هفته کتاب، روز جهانی کتاب کودک، جشنواره و نمایشگاههای کتاب

به وجود آید .

۸- روزنامه‌ها و مجله‌های هر کشور باید صفحات یا حداقل ستونی را برای معرفی و شناساندن نقش کتاب یا معرفی کتابهای تازه و مسایل مربوط به کتاب تخصیص دهند.

۹- ایجاد و گسترش کتابخانه‌های عمومی و آموزشگاهی فعال در شهرها و روستاها یکی از ضروریات اجتناب ناپذیر به شمار آید . به خصوص در مناطق روستایی به ایجاد کتابخانه‌های سیار (مانند ایران) یا کتابخانه‌های کوچک (مانند کره) توجه کافی شود .

۱۰- ایجاد کتابفروشی‌ها و به کارگماردن افراد حرفه‌ای برای اداره آنها در شهرها و روستاها .

۱۱- در امر توزیع دولت‌ها باید تسهیلاتی به وجود آورند . مانند تقلیل هزینه‌های حمل و نقل ، معافیت از پرداخت مخارج پستی و غیره .

۱۲- تشویق مولفین داخلی و حمایت از آنها برای فعالیت در زمینه انتشارات مورد نیاز جامعه .

۱۳- ایجاد تسهیلاتی در امور گمرکی واردات کتاب ، کاغذ و مواد اولیه صنعت چاپ و نشر .

۱۴- حمایت از ناشرین و تشویق آنها برای سرمایه گذاری در امور انتشاراتی . مانند اعطای وام‌های دراز مدت و کم بهره . تشویق ناشرین برای شرکت در مجمع‌های بین المللی به منظور آشنایی با شیوه‌های جدید تولید و نشر کتاب .

۱۵- پی گیری مبارزه با بی سواد ی و بالا بردن میزان درصد واقعی باسوادان در کشورهای منطقه .

۱۶- تهیه مواد خواندنی و نوشتاری برای افراد نوسواد و نوخوان تحت نظر متخصصین آموزش و پرورش بزرگسالان هر کشور . البته قبل از اقدام به این کار بررسی علاقه مندیهای جوامع مختلف نوخوان در شهرها و مناطق

مختلف روستایی ضروری است.

۱۲- آراءه کتاب ارزان قیمت به مردم . دولت ها بایستی نظارت مستقیم بر بهای کتاب داشته باشند و با حمایت از ناشرین از افزایش بی رویه بهای کتاب جلوگیری کنند . این کار بایستی با توجه به قدرت خرید مردم و علاقه مندی آنها به کتاب خواندن صورت گیرد .

فهرست منابع

1. Thapar, Romesh. Book Development in National Communication and Planning. Karachi, Unesco Regional Center for Book Development in Asia, 1975

2. United Nation Statistical Year Book 1972

۳- آزرنگ، عبدالحسین، خرمشاهی، بهاءالدین . " نشر کتاب در ایران " نامه انجمن کتابداران ایران . دوره هشتم ، شماره اول (بهار ۱۳۵۴)

۴- کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان . نشریه روابط عمومی . (تهران ، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ۱۳۵۲)

۵- طاهرباز، سیروس " کوشش های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در زمینه تهیه کتاب و گسترش کتابخوانی کودکان و نوجوانان ایران " مجمع بین المللی ادبیات کودکان در خدمت آشنایی و همکاری جهانی . تهران : کانون پرورش فکری ؛ کمیسیون ملی یونسکو در ایران ، ۱۳۵۴ .

۶- صابر، ع . ا . " سیر تاریخی و تحول کتابخانه در افغانستان " نامه انجمن کتابداران ایران . دوره هشتم شماره سوم (پاییز ۱۳۵۴)

۷- مجموعه سخنرانیهای ایراد شده در سینار توزیع کتاب،

کلمبو: یونسکو، ۰۱۳۵۳.



پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی